

ЖАВОҲИР

Сулаймон Боқирғоний

**БОҚИРҒОН
КИТОБИ**

шеърлар ва дoston

Тошкент

"Ёзувчи" нашриёти
1991

Нашрга тайёрловчилар, сўзбоши ва изоҳ
муаллифлари:
Иброҳим Ҳаққул, Сайфиддин Рафъиддин.

4702620102—29

Б _____ 3. 1991

М. 362(04)

ISBN 5-8255-0003-0

© «Ёзувчи», тўплаб, нашрга тайёрловчилар, сўзбоши муаллифлари: Иброҳим Ҳаққул, Сайфиддин Рафъиддин.

«ҚУЛ СУЛАЙМОН СЎЗЛАДИ...»

Маълумки, қадим Хоразм фан, маданият, адабиёт ва ижтимоий тараққиёт марказларидан бири бўлган. Сулаймон Боқирғоний ҳам шу буюк ўлка фарзанди. У Хоразмнинг Боқирғон деган кентида туғилиб (туғилган йили аниқ эмас) 1186 йилда вафот этган. Сулаймон Боқирғоний туркий тасаввуф шеърятининг жаҳонга машҳур вакили Хожа Аҳмад Яссавийнинг истеъдодли шогирди. Тариқатда ҳам, шеърятда ҳам у Аҳмад Яссавий анъаналарининг давомчиси. Унинг таърифлашича, Аҳмад Яссавий «машойихлар улуғи», «икки жаҳон кўзгуси» бўлмиш пири комилдир:

Ясси сувининг ораси, ётур гавҳар пораси,
Машойихлар сараси шайхим Аҳмад Яссавий.
Қарчигони қишлоған, шунқор, лочин ушлаған,
Сонсиз мурид бошлаган шайхим Аҳмад Яссавий.
Шариати ораста, тариқати пайваста,
Ҳақиқатда шойиста шайхим Аҳмад Яссавий.

Боқирғоний туркий халқлар орасида Ҳақим ота лақаби билан ҳам машҳур бўлган. Ўтмишда яратилган баъзи бир асарларда Сулаймон-ота ва Ҳақим ота — бошқа шахслар сифатида нотўғри қайд этилган.

Алишер Навоий «Насойимул муҳаббат»да ёзади: «Ҳақим ота — оти Сулаймондур. Хожа Аҳмад Яссавийнинг муридидур. Ҳамонки, бир кун Хожа табхе (овқат пишириш) буюрғондурларки, матбахий (ошпаз) ўтун етмайду деб келгандур. Алар асҳобға дегандурларки, ёзидин ўтун териб келтурунг ва ул замон ёгин ёғодур экандур. Асҳобким, ўтун терибтурлар, матбахға (ошхонага) келгунча ёгин жиҳатидин ўтулар ўл бўлгандур. Ҳақим ота терган ўтуларни тўниға чирмаб, қуруқ келтургандур. Хожа ҳазратлари дегандурларки, эй фарзанд, ҳақимона иш қилдинг ва аларға бу лақаб андин қолгандур ва Ҳақим отаға ҳикмат тили гўё бўлбтур».

Алишер Навоий Ҳақим отанинг ҳикматлари турклар орасида шуҳрат топганлигини таъкидлаб, улардан бирини мисол келтиради:

Тики тургон тўбадур,
Боргонларни ютадур.
Боргонлар келмас бўлди,
Магар манзил андадур.

Ушбу мисралардан ҳам англаш мумкинки, Боқиргоний шеърларининг тили содда, ифодаси халқона бўлган. Лекин бу сўфий шоир ижодиётининг туб моҳиятини тасаввуфий гоҳлар ташкил этади. Боқиргонийнинг дин ва тасаввуф, ишқ ва ахлоқдан сабоқ берувчи асарлари Туркистонда кенг тарқалиб, севиб ўқилган. Ҳусайн Воиз Кошифий Боқиргонийни «Дарвешлар аҳволидин туркий тилда калимоту ҳикматомиз ва латойифу ибратангизлари Туркистон вилоятида маъруф ва машҳурдур ва аларнинг фавойиди анфоси қудсийларидандур», — деб таърифлайди.

Боқиргонийни ўтмиш аждодларимиз «ақли комил» ва «маърифати шомил», «қаноати тамом», «шукронаи неъматини илоҳий»дан таълим ўргатган шоир бўлганлиги учун қадрлашган. У «лутфу мурувват», «иззати мутавозе», «ахлоқи ҳамида», сидқу садоқатни улуғлаганлиги сабабли асрлар давомида эл меҳрини қозонган.

Боқиргоний кўнглида «шавқи илоҳий ва завқи илоҳий» туғён қилган мураббий. Унинг тафаккур кучини тўғри белгилаш — тахайюл сирларини кашф этиш демак. Маълумки, ҳар қандай дин ва чинакам мистиканинг асосида «дунё»ни тарк қилиш майллари мавжуддир. Лекин бу — мавжуд оламга нафрат ёки бадбинлик ақидасини ифодаламайди. «Тарки дунёчилик» — руҳий машқ, олам гўзалликларининг мутлақ моҳиятига етишиш тажрибаси. Унинг мундарижаси жуда кенг ва инсоннинг ботиний ҳаётини тушунмоқ учун мислсиз бир «ҳужжат»дир.

Маълумотларга кўра, Ироқ шайхи Хуросон шайхига бир неча қийин саволлар билан мурожаат қилганида, саволларни у Аҳмад Яссавийнинг халифаларига йўллабди. Тасаввуфга доир ўша саволларга Ҳаким ота шеър билан жавоб қайтарибди. Унинг бир байтида бундай дейилган экан:

Ҳар ким кўрсанг Хизр бил,
Ҳар тун кўрсанг ҳадр бил.

Байт мазмунини биз «Инсон фарзандини камситма. Ҳар қайси одам Хизр тимсоли, уни қанча кўрсанг, ўшанча эъзозла ва манзур бил», деб шарҳлаймизми? Бундай талқин ҳам Боқиргонийнинг панд-насиҳат сўзлари омма онгига «заҳарлашга» қўл келган дейишга асос бермайди.

Мутлақ ҳақиқатга эришишнинг ягона йўли ва воситаси йўқ. Илоҳий ишқ калтабинликка зиддир. Чин ошиқ борки, барчасининг

жонд Жонон билан топишмоққа қодирдир. Маъшуқи азал ҳусн нуридан ёришмаган тун йўқ. Еру кўк, ою кувёш, тоғ ва дарё — ҳуллас, бутун мавжудот унинг зоҳирий тимсоллари. Байт таркибидаги асл маъно ана шу. Демак, шоир бу ғояни илгари суришда ваҳдати вужуд таълимотига суянган. Шунинг учун у «софий бўлиб», «ҳаққа ёниб», нафсга қаҳр қилиш билан қаноатланмасдан, «сирин халқдин гезлаб» Мансур янглиг «Ҳақиқат бозоринда асир» бўлмоқни кўзлаган:

Қачон бўлгой висолинг, жамолингни кўрсам ман,
Мансур янглиг бўлубон дорда мажлис кўрсам ман.
Назар тегса ул замон, очилур чечак минг алвон,
Фараҳ қилур бунда жон, жондин кечиб ўлсам ман.
Жондин кечмай иш битмас, нафси амморатима,
Қуруғ даво суд этмас, ёлгон кўнгил берсам ман.
Даво тилим сони йўқ, ишқисизининг жони йўқ,
Дардсизларга даво йўқ, табибимдин сўрсам ман.
Табиб сансан даво қил, ҳожатимни раво қил,
Фазлинг бирла ёрий қил, йўлсиз қадам урсам ман.
Қул Сулаймон сўзлади, сирин халқдин гезлади,
Суратсизин излади, керак дийдор кўрсам ман.

Кўраяпсизки, Боқирғоний «нафси аммора»ни тилга олиш билан шеърхонни ботиний иллат ва нуқсонларга қарши туриш, улардан кўнглини поклашга чорлаган. Унинг талаби — ишқу имон ростлиги, қуруқ даво ва риёни лаънатлашдир. «Тасаввуф — ўлимнинг тириклиги, тирикликнинг ўлимидирки, бу — маънавий-руҳий ҳаётда тирилиб, нафсоний ҳаётда ўлмоқ маъносини билдиради», — дейди Бобо Тоҳир. Айни шу ҳақиқат Боқирғоний шеърларида ҳам аксини топган. Афсуски, Боқирғоний ижодиётининг туб моҳияти тўғри белгиланмасдан, узоқ вақтлар жоҳиллик билан қораланиб келинди.

Диний мифология ва тасаввуф фалсафаси Боқирғоний асарларига ўзгача нигоҳ билан қараш, уларнинг мажозий мазмунларини бошқача йўналишда талқин қилишни талаб этади. Шоир манзумалари бу дунёни дўзахга айлантирмаслик, нафсу ҳавога берилиб халқ бошига қиёмат азобларини солмаслик, онг қуллигидан халос бўлиш, дин қудратини улуғлаш каби маънавий-ахлоқий эҳтиёжларни ифодалайди. Улкан турк олими Муҳаммад Фуод Куприлизода «Охир замон китоби» ва «Биби Марям китоби»ни «Ўрта Осиёда, шунингдек, Идил атрофларида диққат ва ҳарорат билан ўқилган асарлардандир», деган эди.

Н. М. Маллаев Боқирғонийнинг «реакцион шеърлар» яратишини бевосита Аҳмад Яссавийга боғлайди: «Боқирғон китоби»даги шеърлар ғояси, услуби ва тили жиҳатидан Аҳмад Яссавий шеърларига шунчалик яқин ва монандки, баъзан уларни бир-биридан ажратиш ҳам амри маҳолдир». Ғоя, услуб, тилда чиндан ҳам ўхшашлик кучли. Қул

Сулаймон, Ҳаким Сулаймон, Ҳаким ота лақаблари билан ёзилган шеърлар шакл ва маъно, образ ва оҳангларда Яссавий ҳикматларига яқин, гоҳо фавқулодда ўхшаш. Аҳмад Яссавийни қизиқтирган бош масалаларга Боқирғоний бепарқ қолмаган. Умуман, «Девони ҳикмат» руҳидан Боқирғоний асарларини ажратиб бўлмайди. Шу гоъвий-бадий уйғунликни М. Ф. Куприлизода «яссавийликнинг хусусий одоби» эканлигини таъкидлаб дейди: «Ҳаким Сулаймон ота бу анъанани илк дафъа таъсис этмоғи нуқтаи назаридан Яссавий издошлари орасида энг муҳим мавқега эришишга ҳақли эди. Унинг асарлари ҳам саккиз юз йилдан бери Шайхнинг асарлари ила баробар халқ орасида барҳаёт яшаб келганлиги бундан далолатдир».

Боқирғоний Яссавийнинг муносиб шогирди бўлганлигини тасдиқлайдиган нақл ва ҳикоятларнинг кўп яратилганлиги ҳам тасоддий эмас. Эмишки, Сулаймон мадрасага қатнаганда бошқа болаларга ўхшаб «Қуръон»ни елкасига осмасдан икки кафтида кўтариб қадам босар, таҳсил тугагач, уйига етиб олгунча мадрасага орқа ўғирмаскан. Бир кун масжид ёнида ўтирган Аҳмад Яссавий бу ҳолни кўриб, ҳушдан кетганмиш. Шундан эътиборан Хожа «Қуръон» ўқитмоққа Сулаймонни ёнига олибди. Ўн беш ёшга киргандан сўнг эса Яссавийга у мурид бўлган экан. Бир ривоятда даштдан ўтин териб келиш воқеаси Хизр алайҳиссаломнинг Яссавийга меҳмон бўлиб келишига боғланади. Сулаймоннинг тadbиркорлигидан мутаассир бўлган Хизр унга «Бундан сўнгра лақабинг Ҳаким бўлсин. Жим юрма, файз изҳор қил», деганмиш. Шу-шу Сулаймон ҳикматлар айта бошлаган экан.

Маълумки, тасаввуф дил поклиги ва Руҳ комиллигига ўргатадиган таълимотдир. Тасаввуфдаги кўп фикрлар нафс ва ахлоқ, Руҳ ва Ишқ тўғрисида.

Боқирғонийнинг илоҳий ишқ ҳақидаги фалсафий, ахлоқий қарашлари қуйидаги сатрларда ёрқин аксини топгандир:

Менинг жоним сенинг ишқинг билодур,
Таним ожиз, вале жоним ўлодур.
Бу ишқ гар бўлмаса мен неткай эрдим,
Қамуг оҳим меним ишқим қилодур...

Ошиқлик — холислик. Шу маънода холисликки, Ҳақ ошиқлари «Ногоҳон бу дунёдан кечмак керак. Тақдир қилгон ул шаробдин ичмак керак», деб билишади ва бу «шароб» уларни ҳар нафасда ишқ ўтига гирифтор этади. Шунинг учун «дунё ва уқбо» тўғрисида ошиқдан ҳеч нима сўрамаслик лозим:

Ошиқдин сўрмангиз дунёву уқбо,
Ошиқ маъшуқ учун ҳар дам ўлодур,
Ошиқни куйдурур ишқ ўти,
Ошиқлар ишқ ўтига мубталодур...

Сулаймон Боқирғонийнинг «маъшуқ учун ҳар дам» ўлмоққа юз бурган лирик қаҳрамонининг идеали «Ҳақиқат дарёсининг уммони-дин», «Муҳаббат маърифати ишқ конидин» тил ва дил била «Гавҳар» олмоқдир. Шу мақсад билан у тариқат бозорига киради:

Муродим бор ул бозорда қилсам сотиғ,
Таним, жоним, бор вужудим қўйсам тутуг...

У «тариқат майдонида парвоз қилиб» шунга амин бўладики, «Олло деган ошиқ қуллар» «ўздин кечиб муҳаббатда сизиб оққач», «ҳақиқат эр бу дунёга майл қилмас».

Боқирғоний ҳикматлари ўқувчини, айниқса нафс ва Руҳ зиддиятларидан кенгроқ огоҳ қилади. «Бу беш кунлик тирикликда» даврон сур, танни яйрат, дейди нафс. Руҳ бунга қарши: «Илм бирла тариқатнинг йўли билиб, Саҳар вақтда уйғоқликни одат қил», дейди. Тариқат майдонида жавлон урмасдан, «муҳаббат буроқини» миниб бўлмаганидек, «ҳақиқат дарёсининг» «гавҳар» ҳам олиб бўлмайди. Нафсга буларнинг кераги йўқ. У «бу дунёнинг мулки»га эгалик қилишга, йигиб, йиғиштиришга чанқоқ. Руҳда бундай ҳорислик йўқ: «Муҳаббат камарини белга боғлаюбон, Бу дунёга талоқ бериб кетойин дер». Нафс эса:

Еб-ичиб тун-кун қорин тўлдирибон,
Ёстук узра такъя қилиб ётойин дер.

Демак, Руҳ нафсга мансуб «дунё»дан кечиш тарафдори:

Руҳим айгур, кошки Ҳақдин тавфиқ бўлсам,
Туни-кун тинмайин ёдин айтсам,
Қисматдин ортуқ таом емас бўлсам,
Бу дунёни йигиб териб нетойин дер?

Боқирғоний нуқтаи назарида, инсоннинг ботиний дунёси илоҳий ишқ дарди билангина ободдир. Бу дард ҳамма нарсадан қудратли ва файзли:

Санинг дардинг банго дармондин ортуқ,
Санга қул бўлгоним султондин ортуқ,
Санинг ёдингни айсам чўл ичинда,
Бўлур ул чўл манга бўстондин ортуқ.

Шоир инсон хорлигини гафлатдан деб билади: «Менинг хор бўлмишим ўз гафлатимдин». Унингча, «ботин маъмурлиги» — имон-дурки, имон ва Қуръон ажралмасдир:

На хуш бу дунёда имону Қуръон,
Не бўлгай дунёда имондин ортиқ.

Яссавий тариқатида зуҳду тақво қилмаслик — инсон сийратининг бузилиши, яъни имонсизлик. Худди шу ички бузғунлик «риё бирла халққа ўзин» кўз-кўз қилмоқ ва сотмоққа имкон очади. Яссавий ва унинг издошлари зуҳди тақво деганда нимани назарда тутишган? Яссавий таълимоти бўйича, зуҳд мақоми — риққат (кўнгил юмшоқлиги), диққат, шафқат ва муҳаббатдан иборат. Тавбакорлик — тавозе ва мужоҳададир. Боқирғонийнинг «Тавба суви бирла ёзиқ кирларин» ювмоққа чорлаши — бадбинлик ёки мавҳум гуссалардан кўз ёш тўкишга эмас, нафсга қарши «Таваккул қиличин иликка олиб» курашга ундаш эди.

Сулаймон Боқирғоний шеърлари инқилобгача «Боқирғон китоби» номи билан Қозонда бир неча маротаба босилган. Сизнинг диққатингизга ҳавола этилаётган бу тўплам 1848 ва 1898 йилларда чиққан, Шарқшунослик институтида сақланаётган (Инв. № 12646, №289) шу икки китоб асосида юзага келгандир.

*Иброҳим Хаққул,
Сайфиддин Рафъиддин*

ШЕЪРЛАР

* * *

Ўртанайин хуш тинглангиз, аё дўстлар,
Ўн саккиз минг олам фахри расул учун.
Малакул мавт¹ жон олмақға келмиш вақт,
Ниёз ила умматлари ҳақи учун.
Тўққуз кун ариғ расул оғриб ётди,
Жабраил фармон бирла Ҳақдин етди.
Фаришталар барчаси мотам тутди,
Дунёдин расул сафар қилмоқ учун.
Қайғурур «умматим» деб расул ётиб,
Фотима йиғлар эрди бошин тутиб.
Азроил келди фармон бирла Ҳақдин етиб,
Шариф тандин азиз жонни олмоқ учун.
Малакул мавт ташда туруб қапу² қоқди,
Фотима қапу очиб қарши чиқди.
Сан ким дею расул анга қарши боқди,
Қапудағи ким эдикин билмак учун.
Фотима қарши чиқиб салом қилди,
Азроил ҳайбат бирла алик олди,
Ариғ расул иймон бирла машғул бўлди,
Ҳиммат урди охиратга бормоқ учун.
Расул айди, ё Азроил, қўйғил мани,
Уғон Изим жон олмаға изди сани.
Саҳобалар йиғлашулар кўриб ани,
Ўн саккиз минг олам фахри, Расул учун.
Расул айди: «Саҳобалар беҳил қолинг
Охиратга ундадилар бойақ учун.
Ориғ юнуб масжид тобо кунда келинг.

¹ Малакул мавт — жон олувчи фаришта, Азроил алайҳиссалом

² Қапу — эшик

Ўзингизни жаҳаннамдин юлмақ учун.
 Азроил пайғамбарнинг жонин олди,
 Ердин-кўкдин фаришталар йиглаб келди.
 Ойша бирла Фотима жазая¹ қилди,
 Ўн саккиз минг олам фахри расул учун.
 Душанба кун расулullo сафар қилди,
 Худонинг буйруғина буйин сўнди.
 Ибни Аббос сув қуйди, Али ювди,
 Учмох² ичра ҳулла тўнин киймак учун.
 Ердин-кўкдин фаришталар йиглаб келди,
 Ориғ расул узрина намоз қилди,
 Фотима бобом тею жазая қилди,
 Пайғамбардин етим бўлиб қолгон учун,
 Фаришталар ҳалқа урубон турдилар,
 Ариғ расул жинозасин³ кўтардилар.
 «Сидратул мунтаҳо»га текурдилар.
 Аршу курси узрина қўймоқ учун.
 Қўймадилар динимизнинг султонини,
 Ойша, Фотима охират тархонини.
 Асиғ⁴ қилмас ўқуб Инжил, Қуръонини,
 Одам ўғли туғдуқимиз ўлмак учун.
 Ўқидилар ояти Қуръони раббонини,
 Жаннатул маъво турур расул ўрни.
 Ҳақиқат дўст эди Вайсул Қарни,
 Хирқасин изди анга киймак учун.
 «Ҳу-ҳу» теди чиқди тоғдан эрнинг эри,
 Салом қилди расулнинг чаҳор ёри.
 Оғзин очди, айди кўринг: «тишим қани?»
 Қамуғ тишим синдурдуқум расул учун.
 Қул Сулаймон дуо учун айди мўни,
 Расул учун фидо қилди азиз жони.
 Кўни кунга ортурсан қодир сани
 Охир дамда ариғ иймон олмоқ учун.

Учмох, тамуғ ўкушур, ўкушмакда маъни бор.
 Тамуғ айтур, ман бойман, манда Фиръавн⁵ Ҳомон⁶ бор.

1 *Жазая* — оҳу-фарёд, мотам

2 *Учмох* — жаннат

3 *Жиноза* — тобут, (жаноза эса бошқачароқ маънода қўлланади)

4 *Асиғ* — фойда

5 *Фиръавн* — Мусо пайғамбарнинг динига кирмаган, қуръонда зикр қилинган кофир подшоҳ

6 *Ҳомон* — Фиръавннинг кофир вазири

Учмоҳ айтур, йўқ санда, жумла пайгамбар манда,
Санда Фиръавн бор бўлса, манда Юсуф Канъон бор.
Тамуғ айтур, ман бойман, дарвешларга чоғирман,
Бахилларга хожаман, мавла золим, авон бор.
Учмоҳ айтур, йўқ санда, жумла пайгамбар манда,
Муҳаммад Мустафо, Умар, Усмои, Али бор.
Тамуғ айтур, тахтимда, турса жуҳуд, муғ манда,
Ҳар золимнинг еринда, тўқсон турлуғ чиён бор.
Учмоҳ айтур санда йўқ, мавла келса ўлум йўқ,
Турлуқ неъматлар онуқ, юз минг ҳазор алвон бор,
Тамуғ мунчалла келди, билдиргучи Раҳмон бор.

* * *

Тавба қилуб Ҳаққа ёнғон ошиқларга,
Учмоҳ ичра тўрт ариқда ишрати бор.
Тавба қилмай Ҳақдин ёнғон гофилларга,
Тор лаҳада қайтиб азоб ҳасрати бор.
Тавба қилғон ошиқларга нур ёғилур,
Туни кун собир турса, кўнгли ёрир.
Қачон ўлуб, гўрга кирса, гўри кенгаур,
Ғаффор, Изим, Раҳмон, Раҳим, раҳмати бор.
Учмоҳ мулкин ўмғон ошиқ тавба қилсун.
Тавба қилуб, ҳазратига яқин борсун.
Ҳуру қусур, ғилмон, вилдон ходим бўлсун,
Алвон-алвон кияр ташриф хилъати бор.
Тавбасизлар бу дунёни ўтмас сонманг,
Бир кун ўлуб, гўр азоби келмас сонманг,
Қиёмат кун аросат тонг отмас сонманг.
Ҳайҳот-ҳайҳот, навҳа фарёд кунлари бор.
Намоз, рўза, тавба бирла бергон зарга,
Ҳақ йўлига кириб қалам қўйгонларга,
Ушбу йўлда жонин фидо қилгонларга,
Ёрлақонмиш қуллар бирла суҳбати бор.
Намоз, рўза тавба сани ўтдин юлар.
Олам халқи сани севуб, Ҳақдин тилар.
Қиёмат кун, кўруб сани алар тонглар.
Не қул эрмиш бу, саодат ишрати бор?
Учмоҳ ичра тўрт ариқдур билгал ани.
Мунда тавба қилгонларга ичур ани.
Тавбасизлар ул ариқдин юммас, асте
Анга ичур заҳар заққум шарбати бор.
Ҳар ким Ҳақнинг қули бўлса, Ҳаққа басун.
Ҳаққа ёнмас, ўзи теган сари борсун.
Қул Сулаймон нетак мунда ўрун қилсун,
Кеча-кундуз қўрқадурур ҳайбати бор.

Маним бу кўнглумнинг озори бор,
 Яротқон Мавлимга ёзори бор.
 Қиёмат отлиғ-ул бозори бор,
 Манамма,¹ кўнглум ичра мунгларим бор.
 Исрофил сурина урмаки бор,
 Аросот оламига сурмаки бор.
 Забония² фаришталар сўрмоқи бор,
 Манамма, кўнглум ичра мунгларим бор.
 Аросот тарозуси қурмақи бор,
 Қодирим қози бўлуб сурмақи бор.
 Суолға жавобларни аймоқи бор,
 Манамма, кўнглум ичра мунгларим бор.
 Маъсият қилмишимга пушаймоним бор.
 Иблисима малъун турур душманим бор.
 Йнглаюрман, инграюрман туну кун зор,
 Манамма, кўнглум ичра мунгларим бор.
 Саҳарлар зорланса, зорлиқи бор,
 Қодирим тавба берса, завқи бор.
 Маъсият қилганларга ёзуқи бор,
 Манамма, кўнглум ичра мунгларим бор.
 Сиротни ничка,³ дерлар кечмаки бор,
 Сачраса Ҳовияга тушмаки бор.
 Ўт ичра кирибон пишмаки бор,
 Манамма, кўнглум ичра мунгларим бор.
 Дариғо, бу рўзгор мандин кечар,
 Қул Сулаймон дунёдин бир кун кечар,
 Манамма, кўнглум ичра мунгларим бор.

* * *

Эски-усқи бўрким бор, сорик-сарсиқ кўрким бор,
 Шайхим ўтунга айзса, бормосқа на эрким бор.
 Тўним ўтунга чулғаб, танам савуққа терлаб,
 Ишқдин муҳаббат излаб, Хизру Илёс отам бор.
 Кўкдин раҳмат ёғдургон, ердин набот ўстургон,
 Меҳр(и) сутин эмдургон, Хизру Илёс отам бор.
 Келиб тузди ҳалқани, излаб тобмас халқани,
 Тариқатнинг султони Хизру Илёс отам бор.

¹ Манамма — мен ҳам дегани

² Забония — поёбон, дўзах поёбони бўлган фаришталар

³ Ничка — ишчи

Келиб ҳалқа тузгон, кими йиғлаб, кими кулгон,
Ким эрдики аввал билгон, Хизр Илӛс отам бор.
Ким эрдуки билгусиз, ориғ қулға айгусиз,
Ҳақдин ўзга билгусиз, Хизру Илӛс отам бор.
Кумда изин излагон, сир сўзини сўзлагон,
Халқдин ўзин гезлагон Хизру Илӛс отам бор.
Қушдек ҳавода учқон, тенгизни туз кечгон,
Мангу сувин ул ичгон, Хизру Илӛс отам бор.
Қул Сулаймон айдуқи, ишоратда бўлдуқи,
Кўнгилларнинг сандуқи, Хизру Илӛс отам бор.

* * *

...Бўлса қиёматнинг куни, сўрса Худо онда мани,
Қилгон амалларинг қани, билман ҳолим на бўлур.
Қул Сулаймон билдинг бу кун, қил ибодат туну кун,
Дема умримдур, узун билман ҳолим на билур.

* * *

Манинг жоним, санинг ишқинг билодир,
Танам ожиз, вале жоним ўлодир.
Бу ишқ гар бўлмаса ман нетгай эрдим,
Қамуғ оҳим маним ишқим қилодир.
Зиҳи ҳолу зиҳи ҳолу зиҳи ҳол;
Ман йиғларман ҳама олам кулодир.
Ошиқдин сўрмангиз дунёву уқбо,
Ошиқ маъшуқи учун ҳар дам ўлодир.
Ошиқни куйдурур ишқ ўти,
Ошиқлар ишқ ўтига мубталодир.
Манинг сан боқмағил бу суратимга,
Юрогим қон бўлуб, бағрим сўлодир.
Ойирди ишқ мани элу хешимдин,
Кўзум ёши оқиб менгзим¹ сулодир.
Кўринг на ҳолға тушти Қул Сулаймон,
Қамуғ ишқим манинг ранжим билодир.

* * *

Мўмин қуллар инграю Ҳақ ёдини қуёрму,
Тун-кун раббин саносин айтиб ҳаргиз туёрму?
Намруд ўти, Халилға ҳаргиз зиён қилмади,

¹ Менгзим (менгизим)— юзим, рухсорим дегани

Аллоҳ дегон бандалар, дўзах ичра куёрму?
Аллоҳ дегон бандалар тамуг ичра куймагай,
Аллоҳ демас жонларга ўшал жонлар уёрму?
Дарвеш Аллоҳ демаса, дунёсини қўймаса,
Йўлга қадам урмаса, хилъат тожин киёрму?
Султон берган хилъатни ҳеч ким сана олмади,
Субҳон иймон хилъатин бериб қайта олорму?
Асҳоби Каҳф итини Ҳақ Таоло қўймади,
Аллоҳ дегон қулини ҳаргиз навмид қўёрму?!
Қул Сулаймон инграю айтур Аллоҳ зикрини,
Чин ҳақиқат ошиқлар Ҳақ зикрини қўёрму?

* * *

На хуш тоғлиг Ҳақ ёди, саҳар вақти бўлгонда,
Болдин сучук ҳавоми, саҳар вақти бўлгонда,
Бўлса кўнгүлда хатар, санга қилғай Ҳақ базар,
Тавба қилғил беҳабар, саҳар вақти бўлгонда,
Умринг ўтти йўқ ҳосил, нега ётурсан гофил,
Агар мардсан бўл ҳозир, саҳар вақти бўлгонда,
Ошиқ саҳар турарлар, тани жон қилурлар,
Ишқ ўтига куёрлар, саҳар вақти бўлгонда,
Иймон шамъин ёндир сан, руҳинг сувга қондир сан,
Мунглуғ зорин олғил сан, саҳар вақти бўлгонда,
Саҳар вақтидир соат, тургонга бўлғай роҳат,
Очлур давлат-саодат, саҳар вақти бўлгонда,
Ҳар дам куяр бу жоним, қуллиқсиз йўқ дармоним,
Ҳақ зикридан дармоним саҳар вақти бўлгонда,
Ҳар ким тиласа дейдор, ошиқ бўлуб юрар зор,
Ёдин айтуюр бешор, саҳар вақти бўлгонда,
Қул Сулаймон соати, заррача йўқ тоати,
Зикри жоннинг роҳати, саҳар вақти бўлгонда.

* * *

Раҳмон олди раҳматингдин умидликман илоҳим,
Қаҳҳар олди ҳақдингдин қурқинчиликман илоҳим,
Қаловусиз корвондек, из стургон сорвондек,
Қулман десам ёлгондек, қулим дегил илоҳим,
Афв қилғил озгонни, йўлга солғил ёзгонни,
Мандек йўлсиз кезгонни, йўлга солғил илоҳим,
Бўлдим қадр тўнини, солдим ғафлат тунини,
Билдим қуллуқ йўлини, қабул қилғил илоҳим,
Раҳмат дарё тошқуни, ота Хизр тушғуни,

Шибли ошиқ ишқини, рўзи қилгил илоҳим.
Қул Сулаймон мунги бор, қайғу бирла юрар зор,
Ёрлақагил ё Жаббор, жумла қулни илоҳим.

* * *

Ошиқ бўлур ул киши, чекса ишқ сояси,
Ранжу бирла меҳнат ул, ошиқға ишқ дояси.
Йўл узоқдир, тун қатиг, қилгил жонингни сатиг,
Тубсиз денгиздир ботиг, муҳаббатнинг дарёси.
Керак бўлса гавҳардир, жондин кечиб қадам ур,
Жондин қўрқсанг йироқ тур, ҳозирдир вақт эгоси.
Ҳозир турғон вақт ўлур, ҳам бахту давлат ўлур,
Даргоҳингга тахт ўлур, тушса назар кимёси.
Ҳозир турғон қуралур, ғойиб ҳозир кўринур,
Саодатга ўралур ҳам дину ҳам дунёси.
• Бўлма дунё завқина, бўлгил Ҳақнинг шавқина,
Анчуқ ниёз ўқина, қуруғлиқдир минг ёси.
Сан билурсан илоҳим, ичга тўлди минг оҳим,
Қул Сулаймон гуноҳим йўқдир ҳадди қиёси.

* * *

Субҳон Изим ўзидур, ул Мустафо буюрди,
Бобом Арслон текурди шайхим Аҳмад Яссавий.
Мустафонинг хирқасин кийди, еди луқмасин,
Тутди Каъба ҳалқасин шайхим Аҳмад Яссавий.
Боқса Каъба кўрўнгон, босса ерлар турилгон,
Ладун илми всрилгон шайхим Аҳмад Яссавий.
Асли эрур хонадон, билмас ани кўб нодон,
Билур ани Ҳақ Яздон шайхим Аҳмад Яссавий.
Исҳоқ бобо ёрини, шайх Иброҳим қулани,
Машойихлар улуғи шайхим Аҳмад Яссавий.
Ясси сувининг ораси, ётур гавҳар пораси,
Машойихлар сараси шайхим Аҳмад Яссавий.
Қарчигони қишлагон, шунқор, лочин ушлагон,
Сонсиз мурид бошлагон шайхим Аҳмад Яссавий.
Шариати ораста, тариқати пайваста,
Ҳақиқатда шойиста шайхим Аҳмад Яссавий.
Шариатни сўзлагон, тариқатни излагон,
Ҳақиқатни билдургон шайхим Аҳмад Яссавий
Кун туғондин ботарға, тарсо, жуҳуд, тоторға,
Қуллик қилиб соторға шайхим Аҳмад Яссавий.
Ун саккиз минг оламда, оти машҳур каломда,

Ўрни доруссаломда шайхим Аҳмад Яссавий.
Бобларни боби Хуросон, сонсиз туман Ҳиндистон,
Боболар боши бобо Арслон, шайхим Аҳмад Яссавий.
Отам оти озгуси, йипор бўлуб тўзгуси,
Икки жаҳон кўзгуси шайхим Аҳмад Яссавий,
Хизр бирла суҳбатлик, Илёс бирла улфатлик,
Ҳақ қошинда ҳурматлик шайхим Аҳмад Яссавий.
Туркистонға боролинг, хизматинда бўлолинг,
Улуш берса ололинг шайхим Аҳмад Яссавий.
Бобо Мочин ул султон мурид бўлди бегумон,
Ҳақим хожа Сулаймон шайхим Аҳмад Яссавий.

* * *

Бу дунёдин ким кечгай арода ишқ бўлмаса,
Учмоҳ қапугин ким очқай арода ишқ бўлмаса.
Руҳинг изза¹ олинмас, жонинг маза бўлинмас,
Кибру нифоқ аринмас, арода ишқ бўлмаса.
Дунёни тарк қилибон, иззу жоҳни солибон,
Ким тирилгай ўлубон, арода ишқ бўлмаса.
Дору дармон бўлинмас, ўзи ўтдин юлинмас,
Фасод ишдин арилмас, арода ишқ бўлмаса.
Тақво бирла тирилмас, зоҳид ўзин қорилмас,
Куфру иймон билинмас, арода ишқ бўлмаса.
Олимлар жоҳил бўлур, имом қироат янглур,²
Масжидга худ ким келур, арода ишқ бўлмаса.
Сўфи савмаъдин чиқар, обид масжидни йиғар,
Минбарни ўтга ёқар, арода ишқ бўлмаса.
Минг йил ибодат қилсанг, тоат ичинда қолсанг,
Маҳолдур Ҳақни билсанг, арода ишқ бўлмаса.
Тасбеҳинг зуннор бўлур, сажжоданг мурдор бўлур,
Барчаси агёр бўлур, арода ишқ бўлмаса.
Одам келмагай эрди, мурсал тугмагай эрди,
Раҳмат элмагай эрди, арода ишқ бўлмаса.
Нодонларнинг нишони, билмаслар ишқ наштаани,³
Қурулмасдин дўкони, арода ишқ бўлмаса,
Ишқ очар ич-кўзингни, Ҳақим онгла сўзингни,
Текурмассан ўзингни, арода ишқ бўлмаса.

¹ Изза — иззат, азиз дегани

² Янглур — янглишур

³ Бошқа нусхада «нишони» деб ёзилган

Мўнглиғ ожиз бўлдим ман, нафсимни ўздин юлдим ман,
 Истадигим бўлдим ман, дарвешларнинг ичинда.
 Безор бўлдим даъвидин, ҳам ҳужжату фатвидин,
 Сир очилди Мавлидин, дарвешларнинг ичинда.
 Сирим сирга уланди, кўнглум Аршга йўланди,
 Ишқ қиличи байланди, дарвешларнинг ичинда.
 Ким бор дарвешга тенг-тўш, ондин ўгран¹ ақлу ҳуш,
 Шавқ шароби бўлур нўш, дарвешларнинг ичинда.
 Дарвешларнинг бозори, зикр турур гулзори,
 Ҳақнинг сирри асрори дарвешларнинг ичинда.
 Сураатлари мундадир, сийратлари андадир,
 Подшоҳлара на сондур, дарвешларнинг ичинда.
 Дарвешларнинг қиёми, Мустафодир имоми,
 Дарвешларнинг саломи, дарвешларнинг ичинда.
 Шибли, Жўнайд, Боязид олам уларга мурид,
 Барча туман минг зоҳид, дарвешларнинг ичинда.
 Дарвешларнинг тахти бор, уқбода кўб рахти бор,
 Сулаймоннинг тахти бор, дарвешларнинг ичинда.

Эранларнинг маҳфилинда, раҳмат² ёғар суҳбатинда,
 На тиласа³ ул бўлур, дарвешларнинг суҳбатинда.
 Ҳар ким суҳбатга келди, эр ондин улуш олди,
 Асҳоблар мурод тобди, дарвешларнинг суҳбатинда.
 Ҳар ким суҳбатда бўлди, кўнгулда маъни олди,
 Ёд⁴ келди, билим ўлди, дарвешларнинг суҳбатинда.
 Омий келса хос бўлур, юлдуз келса ой бўлур,
 Мис келса олтин бўлур, дарвешларнинг суҳбатинда.
 Расулга ваҳи келди, бошиндин тожин олди,
 Қўбди ходимлиқ қилди, дарвешларнинг суҳбатинда.
 Қул Сулаймон суҳбатида, дамбадам муножотда,
 Зиҳи, хоси дарожотда, дарвешларнинг суҳбатинда.

¹ Угран — ўрган

² Бошқа нусхада «нур» деб ёзилган

³ Бошқа нусхада «тиларса» деб ёзилган

⁴ Ёд — ёт, бегона дегани

* * *

Сани дардинг банго¹ дармондин ортуқ,
Санга қул бўлғоним султондин ортуқ.
Санинг ёдингни айсам чўл ичинда,
Бўлур ул чўл манга бўстондин ортуқ.
Санинг ёдинг агар кетса тилимдин,
Вужудим қуриюр, вайрондин ортуқ.
Манинг хор бўлмишим ўз ғафлатимдин,
Магар қилсанг назар, эҳсондин ортуқ.
Азиз, хор қилғувчи султон сануқсан,
Санинг лутфинг қамуғ алвондин ортуқ.
На хуш бу дунёда Иймону Қуръон,
Не бўлғай дунёда Иймондин ортуқ.
Манинг бу дардими ҳеч кимса билмас,
Агар билса Ҳаким Луқмондин ортуқ.
Бу янлиғ осий эркан Қул Сулаймон,
Иноят уманур борондин ортуқ.

* * *

Эй азиз одам ўғлидин ийзиси,
Диннинг асбобини қурмасмусан?
Ҳожат эрмас, бу дунёни мунча йиғмоқ,
Бу хасис дунё учун мунча елмоқ,
Бир кун кўчиб борсану,² қўйуб бормақ,
Қўйуб бормақ ҳасратини сонмасмусан?
Қани ул минг яшоғон одам ўғли,
Мингда уч юз йил умри бўлгон Нуҳи наби,
Тўрт минг тўрт юз яшоғон Луқмон қани?
Қани ул олам фахри расуллох,
Қобу қавсайн ийзиси ҳабибуллоҳ,
Мурсаллар улуғи халитуллоҳ,
Шафоат ийзисига боқмасмусан?
Қани ул Абубакру Умар, Усмон?
Қани ул асадулло Али арслон?
Қани ул амируллоҳ Ҳасан, Ҳусайн?
Карбало шаҳидига боқмасмусан?
Айтмағил, қари ўлар, йигит ўлмас,
Кўб тилим йигитлар қари бўлмас,
Вақти етса дам олғали замон бермас,

¹ Бошқа нусхада «манго» деб ёзилган

² Борсану — борасану дегани. Вазнга биноан шундай ёзилган

Йигитлик ўлуминдин қўрқмасмусан?
Тавба қилгил, қарағил асҳобларга,
Бағри бошлиғ, кўзи ёшлиғ, асҳобларга,
Қарамағил қурулмиш асбобларга,
Қул Сулаймон кўруб ибрат олмасмусан?

* * *

Айшим, ҳушим, майшатим, жумла тоғиб,
Бўлғаймунан, ёраб, сани тиласам ман.
«Илло ман аталлоҳа биқалбин салим» тавфиқ табиб,
Бўлғаймунан, ёраб, сани тиласамман.
Бу дунёнинг ишратидин ингрансам ман.
Саҳарда уйғониб зор ингрансам ман.
«Ё айюҳаллазина оману (в) қу (в) анфусақум» маънисига
қотлансамман,
Бўлғайму ман, ёраб, сани тиласам ман.
Юрурлар кечиб кенду ҳаётиндин,
Тилаюрлар ёрутқон Бирубор отиндин.
«Лима тақулуна мо ло тафъадун» оятиндин,
Бўлғаймунан, ёраб, сани тиласам ман.
Кўнглим тилар туни кунни тавба қилсам,
Тавба қилиб ондин кейин йўлга кирсам.
«Изожоа насруллоҳи» оятиндин маъни бўлсам,
Бўлғайму ман ёраб сани тиласам ман.
Қаъда, қисм, рукуъ, сужуд беш вақтда,
Ўтоюрман бўлғай тею бошим сонда,
«Явма инъув кулду иносни бинмомиҳим» демиш вақтда,
Тобғаймунан, ёраб, сани тиласам ман.
Қўруқшувурлар тамуг ўти ҳайбатиндин,
Умидин бер «Ло тақнату» раҳматиндин,
Раҳматулло атанганлар турбатиндин,
Бўлғайму ман, ёраб, сани тиласам ман.
Бу дунёда қако қул кунни бўлса,
Бениёз бирла киб туни бўлса,
«Лиманил мулкун эин йиллақил ваҳидил қаҳҳор» кунни бўлса
Бўлғайму ман, ёраб, сани тиласам ман.
Келинг дўстлар, бу дунёда сабр қилинг,
Худо берган неъматларга шукр қилинг.
«Валқадари хайриҳи ва шарриҳи» муни билинг,
Бўлғаймунан ёраб сани тиласам ман.
Жумлага тавба берган Аҳадсан сан,
Тавбасизин ултургон Самад сансан.
Аддои Қул Сулаймон йиғлар зори,
«Фи нори жаҳаннама» Қуръонда оят бори.
«Холидина фиҳо абадо» тавба зори,
Бўлғайму ман, ёраб, сани тиласам ман.

* * *

Кимга вафо қилди бу фоний дунё,
Бизга, тақи сизга вафо қилгучи йўқ.
Келинг дўстлар, бу кун бунда ёдин айтинг,
Қилинг ёдин, анда ўкинч қилгучи йўқ.
Охират озуқи — рўза, намоз,
Рўза тутмаз, намоз қилмас, мўъмин эрмас,
Ложарам қиёмат куни ул бенамоз,
Минг кун йиглаб, бир кун севнуб кулгуси йўқ
Неча минг йил тирик елсанг охир ўлгунг,
Тўрт оёқлиғ жинозаға миниб елгунг.
Бу ёлгуз ер қўйниға бир кун киргунг,
Ҳеч ким эрса мунда боқи қолгучи йўқ.
Ким мунда боқи қолди, айғил манго,
Биздима, борғулари жумла анго.
Азроил жон олғали келса манго,
Дунё молин ўринж берсанг олгучи йўқ.
Қул Сулаймон Умар Изим раҳматиндин,
Қўрқадир Азроилнинг заҳматиндин.
Ложарам қиёматнинг ҳайбатиндин,
Ота-она, ўғил-қизин билгучи йўқ.

* * *

Жамиятга ўграбон оғоз бўлса,
Зоҳир, ботин ҳозир бўлмиш керак.
Уч юз олтмиш тамурға ёди тўлса,
Зикр ўқи ўрлабон оғмиш керак.
Сафо керак, ботин ичра зокир қулға,
Яромас, ҳийла, тазвир, ушбу йўлга.
Эътимод қилса бўлмас, қолу — қилға,
Қолни солиб, ҳоли табо бормиш керак.
Белингга боғлағил ҳиммат қўрин,
Сақнағил, нелар йиқор бизга ёрин.
Ўчур, зикр нури бирла тамуғ норин,
Тавба қилиб, нафс яқосин қопмиш керак.
Тавфиқ бўлса қулға, қўлдош ишин этар,
Ботинидин у кун шаклар шаксиз кетар.
Зикр нури қулни тортиб Ҳақға элтар,
Тинмайин Ҳақ зикрини аймиш керак.
Ҳақ зикри азиз турур, утруб айғу,
Салафлар буйруғини суруб айғу,
Важду ҳолат етилмишда илик солғу,

Йўқ эрса ҳаром турур билмиш керак.
Нафс тиласа рақс қилмоқни этма соқин,
Вубол турур анинг ичра билгил яқин.
Ҳозир турғил, отмасунлар ботин ўқин,
Ҳақ зикрини ҳузур бирла айтмиш керак.
Шайхман деб устун ўран ўтурмагил,
Мағрур бўлиб, дининг нафсга сан бермагил.
Ўзингни халқдин ортуқ ҳам кўрмагил,
Улуғлиқни Ҳақга сазо кўрмиш керак.
Инонмагил, дунё ичра қотлан куни,
Қилурлар то ҳазратда қабул сани,
Кўтаргил бошингдин бу кибру мани,
Қадамни расту «ман»ни куни урмақ керак.
Манманликни ўзинга эзгу сонма,
Ҳалқа ичра халқга заҳмат сан киргузма,
Риё кирса, амал елга бермиш керак.
Ҳу-ҳу тею зикр аймоқ сабабланмиш,
Тавфиқ бўлса Ўгон рабдин хилъатланмиш,
Холи бўлмоқ, зикр олмоқдин офатланмиш,
Бу сўздин борғу, йўлдин қолмиш керак.
Аддои Қул Сулаймон сўзлар сўзин,
Хизмат қилур дўстлар бирла қўшиб ўзин.
Излаюр машойихлар юрган йўлин,
Эшитгулик дўстлар дуо қилмиш керак.

* * *

Тури Сино тоғина ошиб Мусо,
Ҳақга ошиқ бўлуб дийдор қўлди кўринг.
Дийдор қўлмақ йўқдир тею айди Мусо,
«Лан тарони» жавоб айтди кўринг.
Тоғга назар қилди Мавлим ҳайбат бирла,
Ул ҳайбатни сизди Жибрил соат бирла.
Юз минг эрни кўрди Мусо тоат бирла,
Илик кўториб Ҳақга шукр қилди кўринг.
Қирқ хачир кўтару билмас таврот илми,
Очиб они ўқур эрди Мусо калим,
Борму теб айтур эрди мандек олим,
Тегма фасих тили бирла айтди кўринг.
Сандин олим бордур деб оят келди,
Ул оятни кўруб Мусо ғайрат қилди.
Тезгин қубуб қўйнига озук олди,
Асо олуб йўлга кириб юрди кўринг.
Туни куни юрди етди су(в)га,
Озуқини индирди Ҳақ кўйнига.

Қудрат бирла балиқ тирилиб ўшал қулга,
 Мусони Хизр тобо¹ элди кўринг.
 Хизрни кўрди Мусо салом қилди,
 Мусонинг саломин алиқ олди.
 Ҳаводин бир қуш инди, ерга қўнди,
 Дарёдин сув олибон энди кўринг.
 Хизр айтур: «Ушбу қуш нега энди,
 Сув ичра сувчи илмин манго берди».
 Муни эшитиб мурид бўлди кўринг.
 Хизрга берди Мусо иродатин.
 Шайх бирла қилдилар зиёратин.
 Дарё ичра солдилар иморатин,
 Хизр уруб кема тубин тилди кўринг.
 Хизр айтди: «Мусо, тоқат қилмағайсан,
 Қаю йўлга ўғрасамман уймағайсан.
 Ман сўзлаган сўзни ўзга қилмағайсан,
 Ақд қилиб, сўзни қарор қилди кўринг,
 Қул Сулаймон ҳавосига тилим уяди,
 Умр(и) зоёс кендугини эмди туйди.
 Бу ҳикматни халқлар аро ёдгор қўйди,
 Эшитганидан дуо ёри ўлди кўринг.

* * *

Бўстонлар яритмиш ул Изим Субҳон,
 Оти саккиз, иймонли қул кирсун тею.
 Заиф қулларга илҳом берди Раҳмон,
 Баён қилди, дўстлар қамуғ билсун тею.
 Доруссалом, Дорулхулд ҳам Дорулқарор,
 Наим, Алн, Маъво турур ўшал онлар.
 Дорул охираат то Фирдавси аъло атар,
 Билмаларга таин қилди билсун тею.
 Ариғ кемиш сутдин ўринг ул ерлари,
 Қизил, еқут гавҳар ҳам бинолари,
 Лаъли маржон ҳам ақиқдин равоқлари,
 Нурдин қапуғ, очик дўстлар кирсун тею.
 Қусур ичра тахтлар аро кун юзлик ҳур,
 Хўлла кичр, ташдин боқса ичи кўрнур,
 Бир маскарса саккиз учмох қопса юрниур,
 Орау қилиб, зокир қуллар қучсун тею.
 Сув, суг, хамр, асал отдин тўрт ариқни,
 Ул Жабраил қилсам текор сақолиқни.
 Етти юз, етмиш минг йил у чўбони,

¹ Тобо — томон

Кўрсатмади, ул расул кўрсун тею.
Фармон келгай ё Муҳаммад мингил буроқ,
Ҳабибимсан, мандин санга йўқ ул фироқ.
Ади ичра яратдим ман сонсиз буроқ,
Зикр айгон зокир қуллар учсун тею.
Нидо келгай «ё ибоди»¹ фазлим кўринг,
Қордин савуқ, асалдин хуш, сутдин ўринг,
Анҳорлар яратдим, уш фазлим бўлинг,
Бир қатраси юз минг қорғу тортсун тею.
Фармон бўлгай аё ризвон, қулларима,
Хон ошотғил, хос турурлар ҳазратима,
Азиз ўзин сувсатибон хизматимга,
Соқи манман, дўстлар шароб ичсун тею.
Учмох ичра сонсиз буроқ райҳон ўтлар,
Бир қадамда башар юз йиллиқ йўлни отлар,
Яратилмиш Ҳақ фазли бирла ўшал отлар,
Ошиқ қуллар қушдек учсун тею.
Овоз келди «ё ибоди!»¹ неъматларни,
Тамом қилдим шароб(и) таҳур ҳам ҳурларни,
Бу кун сизга ато қилдим сурурларни,
Дийдор кўруб дўстлар ҳайрон қолсун тею.
Саккиз учмох сифатлари сонсиз тилим,
Дўстлар малул бўлмасун деб тийдим тилим,
Сулаймонга хотир берди Изим алим,
Бўстонлар сифотларин айтсун тею.

* * *

Ё раббано! Сан кечургил ман осийнинг гуноҳини,
Ёрлақаю бергил манго, охиратнинг паноҳини.
На иш қилдим, ямон қилдим, алим сўндим ҳаром олдим,
Даргоҳингга сиғнуб келдим, йиғлауб қон фироқимни.
Ямонлигим ҳақдин ошти, маъсиятим тўлди, тошди,
Мискинлигим мандин қочди, миндим «ман»лик буроқимни.
«Ман»лик отиға миндим ўзим, номаҳрамга боқди кўзим,
Даргоҳинга ўтлуғ юзим, ўчриб иймон чироғини.
Қаю қулға бўлса иймон, кетар ондин ғафлат тумон,
Қолмас кўнгулда шак гумон, очарлар сир қулоқини.
Қул Сулаймон, сан гунаҳкор, нафсга ўт бергил зинҳор,
Ғариблиқда қилмас қарор, этиб ғурбат фироқимни.

¹ «Ё ибоди» арабча сўз — эй бандам дегани, бу мисрада кўнликни билдириб, «Эй бандаларим» мазмунинда келган.

* * *

Йўл бошига келибон, йўлин сурғон дарвешлар,
Уқбо хабарин эштиб, йўлга киргон дарвешлар.
Асолари илгинда, ҳиммат қўри белинда,
Мавлим ёди кўнглинда, Аллоҳ деган дарвешлар.
Тавба қилгон Аҳадга, қуллик қилгон Самадга,
Илик сўнғон ҳазратга, иродатлик дарвешлар.
Ёзуқ этиб юлинмас, уюб учмоҳ бўлинмас,
Кўзда ёши тийилмас, ёш оқизгон дарвешлар.
Кўзда ёшлари оқиб, даргоҳ қапуғин очиб,
Меҳнатга тизин чўкуб, қаршу турғон дарвешлар.
Бир-бирилан сир сўзлар, мунг бирла ҳикмат тузар,
Ишқ бирла жаҳон гезар, бенгзи сориг дарвешлар.
Арслон миниб еларлар, йилон қамчи қилурлар,
Бошин кирпичга қўюб, тизин қучон дарвешлар.
Босиб нафсингни ўлтур, қизил менгзингни сўлдир,
Ҳаким Сулаймон қулдур, сотиб есун дарвешлар.

* * *

Субҳи содиқ тонг отди, мунча ётиб нанг битди,
Ҳақнинг фармони етди, қўпмак керак, дўстларим.
Субҳи содиқ отқонда, онда ғофил ётқонда,
Асиг қилмас ўтғонда, қўпмак керак, дўстларим.
Субҳи содиқ саодат, ошиқ қулларга роҳат,
Дуоларга ижобат, қўпмақ керак, дўстларим.
Ўлум сувин ичмайин, қаро ерни қучмайин,
Томирларинг сочмайин, қўпмақ керак, дўстларим.
Танда жонинг бор экан, ақлинг санга ёр экан,
Мунча ҳолинг бор экан, қўпмақ керак, дўстларим.
Ҳаким хожа бандавор, эронлар изин қувор,
Асиг қилмас мол-тавор, қўпмақ керак, дўстларим.

* * *

Аллоҳ, Аллоҳ десам, Аллоҳ, зарра ёзуқ қолмас валлоҳ,
Иблис айтур дема Аллоҳ, ман айтурман маозаллоҳ!
Аллоҳ тсю туни-куни, ишқдин бўлуб турғил кунни,
Иблис айтур чўпкил мани, ман айтурман маозаллоҳ!
Ошиқларнинг ишқи учун, яратилмиш ушбу азон,
Иблис айтур манинг учун, ман айтурман маозаллоҳ!
Мунда қилғил менгзинг сориг, анда бўлсун ишинг ариғ,

Иблис айтур фориг ётгил, ман айтурман маозалоҳ!
Мижоз ўзинг, сонга қотгил, тоат ўқин тугал отгил,
Иблис айтур, фориг ётгил, ман айтурман маозаллоҳ!
Аллоҳ десанг жонга роҳат, ани тутсанг хуш саодат,
Иблис айтур, қилма тоат, ман айтурман маозаллоҳ!
Қул Сулаймон манинг отим, дўстларимга ўзим ходим,
Иблис айтур, дунё қадим, ман айтурман маозаллоҳ!

* * *

Қачон бўлгай висолинг, жамолингни кўрсам ман,
Мансур янлиг бўлубон, дорда мажлис кўрсам ман.
Назар текса ул замон, очилур чечак минг алвон.
Фараҳ қилур бунда жон, жондин кечиб ўлсам ман,
Жондин кечмай иш битмас, нафси амморатима,
Қуруғ даъви суд этмас, ёлгон кўнгил берсам ман
Даъви тилим сони йўқ, ишқисизининг жони йўқ.
Дардсизларга даво йўқ, табибимдин сўрсам ман.
Табиб сансан, даво қил, ҳожатимни раво қил,
Фазлинг бирла ёрий қил, йўлсиз қадам урсам ман.
Қул Сулаймон сўзлади, сирий халқдин гезлади,
Суратсизин излади, керак дийдор кўрсам ман.

ҲИКМАТЛАР

* * *

Нафсим айтур, бу беш кунлик тирикликка,
Бу дунёда боғу бўстон этойин дер.
Ул бўстонларга солну-солну кирибон,
Текма ёзда турлук мева тотойин дер.

* * *

Руҳим айтур, шариатнинг илмин билиб,
Илм бирла тариқатнинг йўлин билиб.
Саҳар вақтинда уёглиқни одат қилиб,
Ўн беш ёшдин қолмиш намоз ўтойин дер.

* * *

Нафсим айтур, бу дунёнинг мулкин бўлсам,
Хитой, Қирғиз, Қипчоқ, Ҳиндистонни олсам.
Оғибон Чин, олтун, кумуш танлик қилсам,
Бахт этса, бир ганж тузиб етойин дер.

* * *

Руҳим айтур, дин ишин яхши қилиб,
Эзгу, ёвуз жумласини Рабдин билиб.
Тунлар бўлса тоат бирла ўро туриб,
Кундуз бўлса, савму салот ўтойин дер.

* * *

Нафсим айтур, яхши билинг касбим ишин,
На қилурман смак-ичмак, ёзу қишин.
Текма бир эр кишиларнинг кўрсам ишин,
Ҳалол-ҳаром емишингни ютойин дер.

* * *

Руҳим айтур, кошки Ҳақдин тавфиқ бўлсам,
Туни кун тинмайин ёдин айтсам.
Қисматимдин ортуқ таом емас бўлсам,
Бу дунёни йиғиб-териб истойин дер.

* * *

Нафсим айтур, катон кийгил ёйлиқингда,
Тулки қорсоқ ачуқ кийгил қишлиқингда.
Оси-жофи бухурмасак ўкинамда,
Бу дунёда улуғ отни отойин дер.

* * *

Рухим айтур, кечмиш ишга надам сюбон,
Тавба суйи бирла ёзуқ кирин сюбон.
Муҳаббат камарин белга боғлаюбон,
Бу дунёга талоқ бериб кетойин дер.

* * *

Нафсим айтур, садр ёнинда ўлтурубон,
Турлук турлук неъматларни келтурубон.
Ейиб-ичиб, туну-кун қорин тўлтурубон,
Ёстуқ узра тақя қилиб ётойин дер.

* * *

Рухим айтур, туни куни қатланубон,
Ҳақ мавлим ризосини тилаюбон,
Қул Сулаймон ишқ отиға отланубон,
Узоқ-кечмиш эронларға ётойин дер.

* * *

Саҳарда уйғонубон зикр айғил,
Ўлумни фикр этибон кўнғил тирғил.
Қоронғи гўринг ичра чароғ этғил,
Чиронинг намоз турур, қилмасмусан?!

* * *

Туни куни тинмайин қуллик қилғил,
Ёторинг тор лаҳаддир, яхши билғил.
Боруинг узоқ йўлдуз озуқ олғил,
Озуқинг закот турур, бермасмусан?

* * *

Молу тавор, ўғил қизинг қолғуси йўқ,
Ўғил-қизинг, ёзуқингга кирғуси йўқ.
Бу жумла санинг бирла борғуси йўқ,
Сан тақи ёлғузлиқинг билмасмусан?

* * *

Ногаҳон бу дунёдин кечмак керак,
Тақдир қилгон ул шаробдин ичмак керак.
Ажал келса, азиз жондин кечмак керак,
Муни билиб ўзинг ўтдин юлмасмусан?

* * *

Туни кунни тинмайин тоат қилғил,
Мўмин эрсанг масжид тобо қадам қўйғил.
Иймоннинг нури санда шукр қилғил,
Қул бўлиб, Ҳақга қуллик қилмасмусан?

* * *

Бу дунёни берди бизга кўрмак учун,
Тамуғни Ҳақ яратди қўрқмоқ учун,
Тоатни рўзи қилди учмох учун,
Тоат қилиб учмох мулкин олмасмусан?

* * *

Эронлар юрурлар туну кун зор,
Зор бўлгон қулга Ҳақнинг назари бор.
Эронлар талаб бирла бўлди бедор,
Ул эронлар этогини тутмасмусан?

* * *

Қул Сулаймон эронларга хизмат қилғил,
Қуловузни олубон, йўлга кирғил,
Ниёзингни бениёзга арз қилғил,
Ҳақ яратди, Ҳақга қуллик қилмасмусан?!

* * *

Билинг дўстлар, неча кечди, неча қолди,
На бўлгусин, на келгусин билган борму?
Мунда қилгон ишлар анда сўралгуси,
Сўралмайин қутулубон қолгон борму?

* * *

Сўралмағай агар бўлса эзгу амал,
Қилмиш амал жумламизга ҳирси амал.
Кеча-кундуз ҳозир туринг келур ажал,
Ажал келур тебон Яроғ қилгон борму?

* * *

Қулликсиз бўлмасдир экан дийдор,
Эмгаксиз эр муродиға қачон стор?
Ғаввос кируб уммонға ғавҳар тобор,
Ранжсиз ганж истаюбон тобқон борму?

* * *

Қутқаргу ўзни мунда қуллик бирлан,
Кирмагу тамуғ ичра «ман»лик бирлан,
Қуллуқ қилгу Мавли санга эрлик билан,
Қуллуқсиз ўзни ўтдин юлгон борму?

* * *

Ёроқ қилгу ҳамду сано шаҳодатни,
Одат қилгу қуллигида қиёфатни.
Бир кун мингу ул жиноза отлиғ отни
Ўшал отға ҳеч минмайин қолгон борму?

* * *

Билур бўлсанг, ганж турур ер вайрон турур,
Хизр бирла Мусо Калим ёрон турур.
Қол аҳли, ҳол ичинда ҳайрон турур,
Ҳолни кўруб қол аҳли солгон борму?

* * *

Қул Сулаймон ҳол бирла ҳикмат тузор,
Ҳол бирла тоат нафсини узор.
Зоҳир хароб, ботин маъмур бўлуб кезор,
Ишқ бозорин бўлуб рахтин олгон борму?

* * *

Мунгланиб ниёз бирла саҳар вақтин,
Йиғлаюбон кўзда ёшим сочғум келур
Таваккул¹ қиличин иликка олиб,
Нафсу ҳаво, раъй бошини чобғум келур.

* * *

Аллоҳ дебон шайтоннинг заҳрин ёруб,
Ўзумни Ҳақнинг ёди бирла ариб.
Сухбатлик орифларга жоним беруб,
Сухбатсиз нодонлардин қочғум келур.

* * *

Мунда тавба қилубон нафсидин ёниб,
Ҳавони ташлаб, они ўздин кечуб,
Ушбу ишқ шаробиндин эмди ичиб,
Мунда адам бўлуб, онда еткум келур.

* * *

Аввал — охир, зоҳир — ботин, илмин ўқуб,
Тажалли нури тегиб, эриб, оқиб,
Муҳаббат мадҳин жоқиб, эриб, оқиб,
Дўстларим, зоҳир — ботин сачғум келур.

* * *

Кирдим ман тариқатнинг бозориға,
Баҳосиз рахтларни олса бўлмас,
Кийдим ман ишқ тўнини бўйға лойиқ,
Ва лскин қийматини билса бўлмас.

¹ Таваккул — суяниш, яъни, Аллоҳга суяниш

* * *

Муродим бор ул бозорда қилсам сотиғ,
Танам, жоним, бор вужудим, қўйсам тутуг.
Неча дамо, душвор эрса иши қаттиғ,
Сотигини қилмағунча ёнса бўлмас.

* * *

Ул бозорда дўконлари бил иродат,
Мояси маърифат бирла қилғу суҳбат.
Даллоли эътиқод бирла хизмат,
Йўқ эрса, сотуғини қилса бўлмас.

* * *

Шариат бозоринда таҳсил керак,
Тариқат бозоринда тақсир керак,
Ҳақиқат бозоринда асир керак,
Олам йиғлаб Ҳақ асирин билса бўлмас.

* * *

Муҳаббат шарбатиндин ичган ошиқ,
Бу дунё ҳавасиндин кечган ошиқ,
Даъвоси ҳазратинда бўлса лойиқ,
Дийдорини кўрмағунча ёнса бўлмас.

* * *

Тобунглар керак эрса, бир иродат.
Пирингдин етилур санга хуш каромат.
Чин ошиқ агар тоборса минг маломат,
Маломатсиз ушбу йўлга кирса бўлмас.

* * *

Бу мискин Сулаймонга дуо ёри,
Дуода мақсуди турур Ҳақ дийдори.
Биздин ўзга дўстларимиз кечди бори,
Бу дунёда мангу боқий қолса бўлмас.

* * *

Дўстларимиз, замонамиз ёвуқ келди,
Тарсо, жуҳуд, бедин, кофир элга тўлди.
Биддим эмди, ушбу жаҳон охир бўлди.
Келинг дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.

* * *

Уйқуни ҳаром қилғил, узун тунда,
Молингдин закот берғил, бу кун мунда.
Қиёмат бергай санга ёрин анда.
Ўғил-қизинг, илм ўгрансун, бер устозга.

* * *

Сажда қилиб, иликингни ур меҳробга,
Бир кун борарсан қилдин ничка¹ ул Сиротга,
Келинг дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.
Туз бўлгай мағриб-машриқ тайрон қуйилар.

* * *

Хайр қилсанг қилмишинга битилгайсан,
Тоат бирла борганларга қотилгайсан,
Қиёмат кун ул тамуғдин қутулгайсан,
Келинг дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.

* * *

Исрофил сурун урса, кўк ёрилгай,
Қўрқинчидин пайгамбарлар тизин чўккай.
Ҳайбат бирла ул Азроил санга келгай,
Келинг дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.

¹ Ничка — ишгичка

* * *

Ушбу дунё фоний, боқий эрмас эрмиш,
Қарор қилиб бир ерда турмас эрмиш,
Ўлганлар яна қайтиб келмас эрмиш,
Келинг дўстлар, Ҳақға қуллик қило кўринг.

* * *

Қул Сулаймон недак бўлғай санинг ишинг,
Асиг қилмас, ота-она қариндошинг.
Ўзингни қутқар эмди мунлиг бошинг,
Келинг дўстлар, Ҳақға қуллик қило кўринг.

* * *

Маърифат дарёсинда ғаввос бўлуб,
Муҳаббат гавҳарларин олғум келур.
Тариқат майдонинда парвоз қилиб,
Ул Тубо дарахтига қўнғум келур.

* * *

Ул Тубо бутоқлари эгилур, синмас,
Аллоҳ дегон ошиқ қуллар маҳрум қолмас,
Ошиқ қуллар Аллоҳ деса тақсир бўлмас,
Ошиқ бўлуб, Аллоҳ ёдин айғум келур.

* * *

Ошиқ бўлуб, дарёсига чўмсам, ботсам,
Мосуваллоҳ пардасини кечуб ўтсам,
Ўздин кечиб муҳаббатда сизиб оқсам,
Софий бўлуб, ҳазрат тобо борғум келур.

* * *

Аллоҳ тею белин боглаб Турға ошқон,
Муҳаббатнинг ўти бирла қайнаб тошқон,
Тажаллининг нурига ақли шошғон,
Ман тақи Аллоҳ тею борғум келур.

* * *

Аллоҳ ёди ошиқлардин холи бўлмас,
Ҳақиқат эр бу дунёга майл қилмас,
Ҳайрон бўлуб бу дунёни кўзга олмас,
Ман тақи бу дунёни қўйғум келур.

* * *

Аллоҳ ёди кўнгилларни қилди хуррам,
Балх мулкини қўюб гилим кийди Адҳам,
Гилим киюб ҳидоятга урди қадам,
Ҳидоятга андоғ қадам урғум келур.

* * *

Гилим кийган ошиқ қуллар Ҳақга борар,
Ул сирлари даргоҳ ичра қилур қарор.
Оҳлариндин ушбу тоғлар сизиб, қайнар.
Салим бўлуб, у гилимни кийғум келур.

* * *

Салим бўлуб, софий бўлуб Жунайд янлиғ,
Халқни қуюб, Ҳақга ёнсам Зуннун янлиғ,
Нафсим босиб, қаҳр қилсам Ҳасан янлиғ,
Азизларга мутобиат қилғум келур.

* * *

«Ҳу-ҳу» теди маъсиятлар туздоғ тузди,
Аллоҳ деди, такаббурнинг уйин бузди,
Машойиҳлар бу ҳалқани кўрклук тузди,
Ман тақи Субҳон тобо борғум келур.

* * *

Шавқ шароби етилиб мачи қилди хароб,
Муҳаббатнинг ўти бирла бағрим кабоб.
Дийдорини рўзи қилса Изим Ваҳҳоб,
Доруссалом саройинга кирғум келур.

* * *

Қул Сулаймон гавҳар янлиғ ҳикмат тузди,
Азизларнинг мадҳи бирла сўзин ёзди.
Узун тунни кунга улаб қойим турди,
Дуо ўқуб, равон ҳикмат айғум келур.

* * *

Келинг дўстлар, бу дунё, кечди охир бўлдиё,
Тутди эран ҳиммати, бир сўзим ёд келдиё.
Сўзим эшитгил, эй мўъмин, кетар дунё зангори,
Исмоилнинг қиссаси жонга сафо келдиё.

* * *

Жонимга сафо келди, пиримдин назар бўлди,
Асрор маънисин кўрди, дурру жавҳар олдиё.
Мурсал набилар кечди, дунё эмгакин чекди,
Охир вафо бўлмади, дийдор тею бордиё.

* * *

Дийдор тилогон ётмас, елга умрни сотмас,
Меҳнатга юзин четмас, жонин фидо қилдиё.
Қилди Аббос ривоят Мустафонинг лафзиндин,
Саҳобалар ингрошиб, кўзда ёшлар сочдиё.

* * *

Ул Иброҳим пайгамбар, кўрди тушинда сарвар,
Ёрлиғ йиборди Жаббор, қурбон керак тедиё.
Халил ишорат билди, юз тевани келтирди,
Мино тоғина элтиб, қурбон қилиб келдиё.

* * *

Ҳақдин фармон битилди, Жаброилга бор теди,
Ойғил Халил ўғлини қурбон қилсун тедиё.
Икки севуклук сизмас, бир кўнгулнинг ичинда,
Манинг ризом тилосин, ё Исмоил, тедиё.

* * *

Халил айтур, эй Карим, сиррим билгучи ҳаким,
Ўғлум қурбон қилойин, қабул қилгил тедиё.
Халил эвига келди, Исмоил юзин кўрди,
Сирин кўнглинда тутди, қўбгил Ҳожар тедиё.

* * *

Ҳожар эрди оноси, Иброҳимдур отоси,
Икки жаҳон сафоси, хўш Исмоил тедиё.
Аё Ҳожар, сан қўбгил, Исмоил бошин ювгил,
Сурма кўзига чеккил, дўстга элтой тедиё.

* * *

Мискин Ҳожар билмоди, ўғли бошин тароди,
Сурма кўзига суртиб, сочларини ўрдиё.
Бошин, кўзин сийподи, тожин бошига қўйди,
Ариф тўнлар кийдурди, олуб они келдиё.

* * *

Халил ичкори кирди, олмос пичоқ, ип олди,
Ул пичоқни гезлабон, ёшруб олуб чиқдиё.
Исмоил илгин тутди, Макка шаҳриндин чиқди,
Ото ўғул иккиси юз японга қўйдиё.

* * *

Иблис бу ишни билди, ичи-таши ўт бўлди,
Исмоилни олдоди, борма онда тедиё.
Айди, Исмоил ёнғил, манинг пандимни олғил,
Мино тобо бормағил, қонинг тўкар тедиё.

* * *

Қонимни начур тўкар, бобом мани хуш севар,
Дўстлар юзин кўрголи элтатурур тедиё.
Ҳақдин бўлубдир фармон, сани этадир қурбон,
Етак, пичоқ, ип олиб, боротурур тедиё.

* * *

Исмоил назар қилди, Иблис айдуғин билди,
Қоромай тошни отди, қул онингман тедиё.
Тошни шайтонга отди, Иблис югуруб қочди,
Малъун сўзи бўлмади, маҳрум бўлиб кетдиё.

* * *

Ото-ўғил бордилар, тоғ ичина кирдилар,
Қурбон ерни кўрдилар, замон қарор қилдиё.
Халил айтур, жон ўғлон, Ҳақдин бўлибдур фармон,
Сани қилурман қурбон, ризонг надур тедиё.

* * *

Ризом будурки қўпғил, Ҳақнинг фармонин тутғил,
Манга раҳм қилмағил, бўлма осий тедиё.
Берай жоним, эй бобо, мани қилсангиз қурбон,
Сўзум қабул қилубон қурбон қилинг тедиё.

* * *

Уч сўзим бор эй бобо, қулоқ тутинг айтайин,
Агар қабул қилсангиз, ман айтайин тедиё.
Халил айтур, эй фарзанд, азиз жоним жигарбанд,
Ҳарнаким, сан айтурсан, қабул қилойин тедиё.

* * *

Аввал сўзим тутунгиз, қўл-оёқим боғлангиз,
Қўл-оёқим бўш қўйманг, жон сучукдур тедиё.
Жон очингиндин билмойин, қўл-оёқим тебрангай,
Сизга қоним сачрагай, осий бўлғум тедиё.

* * *

Осийлар иши душвор, онда кўрмагай дийдор,
Азоб қилур ул Жаббор, ўрни тамуг тедиё.
Қиёмат кун қийин кўргай, ото сўзин тутмоғон,
Турлук азоблар кўргай, сўзсизингдир тедиё.

* * *

Иккинчи сўзим олинг, юзимни ерга қўйинг,
Манга раҳм қилмангиз, бўлманг осий тедиё.
Учунчи қурбон қилгил, қонлиғ тўнимни олгил,
Элтиб ономга бергил., бўлсин ёдгор тедиё.

* * *

Бу сирни ул билмоди, мани тўя кўрмоди,
Мунгин, розин айтмоди, ҳасрат била қолдиё.
Ип, пичоқни кўргай, оном кўнгли тузмагай,
Қонлиғ тўнини кўргай, ором қилгай тедиё.

* * *

Қачон эвга борсангиз, эвга ёлғиз кирсангиз,
Мунглиғ оном кўрсангиз, салом айтинг тедиё.
Оно бўлғучи гирён, фарзанд ҳақинда бирён,
Нечук тузгай бу дардга, мунглиғ оном тедиё.

* * *

Бутоғиндин ойрилгай, тоза шохи қуругай,
Қон ёшларин оқизгай, мунлуғ оном тедиё.
Муродиға етмайин, дийдоримга тўймайин,
Мунгин, зорин айтмайин, ҳасрат ичра қолдиё.

* * *

Оном мани йўқлагай, кўздин ёшин оғизгай,
Саҳарларда оҳ уруб, кўб йиғлоғой тедиё.
Ҳақнинг ҳукми бундоғдир, чора қилиб бўлмайдир,
Дуода унутмосин, оном мани тедиё.

* * *

Ҳақнинг ҳукмини тутсун, оқ сутин биҳил қилсун,
Бечоралиқ яридир, ҳукм онингдур тедиё.
Элнинг ўғли ўйнагай, маним оном йўқлагай,
Мунглу оном на қилгай, раҳим қилинг тедиё.

* * *

Онолар зори гирён, фарзанд ҳақинда бирён,
Манинг ономдек оно, қачон бўлғай тедиё.
Сиз ҳам меҳрибон ото, биздак ўғилни туто,
Бошим кесар ҳолатда, кўзни юминг тедиё.

* * *

Қаттиғ мунга қолмангиз, кўёр ўтга ёнмангиз,
Ҳақ фармонин қўймангиз, мунглиғ бобом тедиё.
Ото-ўғул йиғлади, Мино тоғи титради,
Бобосиға зор этиб, юзин ерга қўйдиё.

* * *

Ўғул уздим умидим, тамаъни сандин кесдим,
Бобом ман сандин кечдим, ҳукмин тутунг тедиё.
Мискин Иброҳим қўбди, иликлорин боғлади,
Оёқларин қўшубон, қўб муножот қилдиё.

* * *

Халил айтур, эй Раҳмон, ўғлум қилурам қурбон,
Фидо қилдим санга жон, қабул қилғил тедиё.
Мани мискин содиқман, таним бирла ошиқман,
Ҳақ ҳукмина лойиқман, ўтру ўлой тедиё.

* * *

Қўл-оёғим боғлонгиз, мандин кўнгул узунгиз,
Ҳақ буйруғин қилингиз, тез бўлунгиз тедиё.
Барча розини айтди, юзини ерга қўйди,
Илик-оёқ узотиб, таслим бўлиб ётдиё.

* * *

Мискин Иброҳим қўбди, бичоқ бўғозға қўйди,
Бичоқ юзи ўтмади, эгри бўлуб турдиё.
Исмоил бош кўтарди, бу на сабабдур деди,
Учи бирла сончингиз, бўлманг осий тедиё.

* * *

Бичоқ юзи ўтмади, бўғозни ҳеч кесмади
Ҳарчанд қилди ўтмади, Халил қаҳри келдиё.
Халилнинг қаҳри келди, бичоқни тошга урди,
Бичоқ бўғозга ботди, тошда титраб турдиё.

* * *

Айтур тошни кесарсан, Исмоилни кесмассан,
Манинг сўзим тутмассан, бу на сирдур тедиё.
Ҳақнинг фармони бўлди, ул пичоқ тилга келди,
Фасиҳ тилни сўзлади, бу на қаҳр тедиё.

* * *

Сен айтурсан кесгил деб, Жаббор айтур кесмагил,
Начук они кесойин азоб қилур тедиё.
Арши Курси ингроди, Лавҳу Қалам титроди,
Ер-кўк барча титроюр, зору афғон қилдиё.

* * *

Сонсиз малоик инди, юз ҳазратга келтурди,
Исмоилни тилобон, рабга розин айдиё.
Ул Жабраил етилди, Ҳақ саломин текурди,
Кўрклу кўчқор индурди, қурбон они қилдиё.

* * *

Боши қаро кўк кўчқор, Фирдавс ўтини ўтлар,
Ҳавзи Кавсарни сувлар, онда жавлон қилдиё.
Ҳақ фармонин текурди, қурбонинг қабул қилди,
Исмоилнинг бошига дурру гавҳар сочдиё.

* * *

Бу кўчқорнинг юнгинин абдол олди мабтулга¹,
Бу кўчқорнинг териси суфра онда бўлдиё.
Ушбу кўчқорни олғил, Исмоил илкини ёзгил,
Ҳазратга шукр қилғил, кўрклук ҳадя тедиё.

¹ Дарвешларнинг юнг, жундан бўлган кийими назарда тутилади

* * *

Исмоилнинг аслиндин, бир эр қўбор наслиндин,
Олам тўлғай нуриндин, ҳақ Муҳаммад эрдиё.
Оти онинг Муҳаммад, бўлғай умматга роҳат,
Ташриф қилди Ҳақ жаннат, дийдор ваъда қилдиё.

* * *

Кўринг қодир қудратин, билсун тею санъатин,
Мустафонинг умматин, мундоғ ташриф қилдиё.
Кўзни берди кўрголи, ақл берди билголи,
Ҳақ ёдини ойғоли, тилни яна бердиё.

* * *

Йўқ эрдик бизни бор қилди, тан яротди жон берди,
Қатра сувдин бизларни мундоғ кўрклуқ қилдиё.
Қўлни берди тутғоли, оёқ берди юрголи,
Неъмат берди еғоли, шукр қилсун тедиё.

* * *

Худойингни билмассан, нега шукр қилмассан,
Отонг-ононг барчаси қаро ерга кирдиё.
Тувғон одам онодин, қуруғ қолмас ўлмадин,
Ушбу юрган одамлар «валлоҳ» ўлар тедиё.

* * *

Сўз мухтасар қилоли, сўз бошига бороли,
Ёдгор қила кўроли, ўлмас бурун тедиё.
Бурун ўткон одамдин, пайғамбарнинг сўнгиндин,
Бир эр чиқди Кўфадин, оти Нўъмон эрдиё.

* * *

Яротди ул Бирубор, ярлоқор они Жаббор
Мужаррад эди ўзи, оти Собит эрдиё.
Орқада сув бор эрди, Собит таҳорат олди.
Сув бирла қизил олма, оқиб борор эрдиё.

* * *

Собит олмани кўрди, сувдин қўлиға олди.
Ёримини еб эрди, кўнглинда ул эрдиё.
Нега едим ёртусин, тобсам эрди эгосин,
Берсам эрди баҳосин, тебон қўрқуб турдиё.

* * *

Ёрмини қўлға олди, чорбоғларни қидурди,
Кулуб чорбоқға кирди, бир эр қарши келдиё.
Салом берди бу йигит, ушбу йигитни кўргач,
Қўлиндағи олмони бизники деб олдиё.

* * *

Бу олмани олибсан, биздин рухсат олмайсан,
Охиратда жазосин хуб берурсан тедиё.
Йигит айди келубман, сизни истаб юрубман,
Охиратда қўргондин ҳозир бергум тедиё.

* * *

Ул эр йигитни кўрди, обид эркин билди,
Бир қизи ҳам бор эрди, соҳиб жамол эрдиё.
Ул эр айди сўзум вор, уйумда бир қизим вор,
Ушбу қизимни олсанг, кечурайин тедиё.

* * *

Сўзлоголи тили йўқ, кўрголи ҳам кўзи йўқ,
Оёғи ҳам қўли йўқ, қизим мундоғ тедиё.
Бу қизимни олмасанг, мани рози қилмасанг,
Ярим олма жазосин сандин олгум тедиё.

* * *

Олой деса қизини, олуб на қилсун они,
Ярим олма егондин, илож тобмой турдиё.
Сўзлоголи тили йўқ, бўлса кўрар кўзи йўқ,
Манга мушкул бўлди деб, сўзин қабул қилдиё.

* * *

Сўзин қабул қилмасам, бу қизни ҳам олмосам,
Охиратда жазосин на қилойин тедиё.
Ҳарна бўлса бўлойин, қизини ҳам олойин,
Охират азобидин қутулойин тедиё.

* * *

Қабул қилди сўзини, олмоқ бўлди қизини,
Қиёматнинг жазосин, мунда тортой тедиё.
Хушвақт бўлди отоси, рози бўлди оноси,
Тўйлар қилиб ҳам никоҳ, ул соатда бўлдиё.

* * *

Хотунлар йиғилдилар, уйга тўшак солдилар,
Қизни олиб келдилар, ушбу йиғит кўрдиё.
Кўргоч они сесконди, қочиб тошқори чиқди,
Ўзга қизни келтуруб, мазоҳ қилурсиз тедиё.

* * *

Айтур йиғит, нетарсиз, бизни мазоҳ этарсиз,
Бизго дегон қизингиз, бу эмастур тедиё.
Хотунлар кўб келдилар, қаҳқаҳ уруб кулдилар,
Ушбу эрур қизимиз, бизга инон тедиё.

* * *

Оғзи десанг оғзи бор, кўзи десанг кўзи бор,
Оят ҳадис сўзи бор, мундоғ эрур тедиё.
Йиғит кўрди қизини, терс ўғирди юзини,
Ёлгончидур отоси, қизни олмам тедиё.

* * *

Келди қизнинг отоси, йўқдур сўзум хатоси,
Ото бирлан оноси кулуб узр қилдиё.
Тили йўқдир дегоним, фосиқ сўзни аймоди,
Ҳақ ёдини қўймади, тилдин мудом тедиё.

* * *

Кўзи йўқдур дегоним, номаҳрамни кўрмади,
Хати Қуръондин ўзга, назар қилмас тедиё.
Оёқи йўқ дегоним, ёмон ишга юрмади,
Эшит эмди бу сўзни, аё фарзанд, тедиё.

* * *

Йигит бу сўзни эшитди, сирни кўнглинда тутди,
Бу сўз йигит кўнглинда, ондоғ маъқул бўлдиё.
Йигит қизга қўшулди, йипок бўлиб эшилди,
Кўнгуллари тинубон, ором қарор қилдиё.

* * *

Неча кунлар ўтубдур, қиз ҳомила бўлубдур,
Ичиндаги ҳамли бир эр ўғлон бўлдиё.
Ўғлонга тўй қилдилар, кўб халойиқ келдилар,
Бу ўғлоннинг отини онда Нўъмон қўйдиё.

* * *

Ўғлон олти яшоди, они мактабга берди,
Ҳар кунда муллосига, ўқуб келур эрдиё.
Бир подшоҳ бор эрди, ушбу шаҳрда эрди,
Подшоҳ худ хонимга, мазоҳ тақи қилдиё.

* * *

Ҳазил бирла сўз айди, бир замон ўқ ўйноди,
Хоним айди подшоҳга, сан жаҳаннами тедиё.
Подшоҳ айтур на дерсан, сўзни билмай сўзларсан,
Ман жаҳаннами бўлсам, сан талоқ бўл тедиё

* * *

Муллоларни йиғдурди, ривоят борму теди,
Уч кунгача топмосонгиз, ўларсизлар тедиё.
Борча олим йиғилди, китобни бир-бир қилди,
Ривоятни тобмайин, йиғлашурлар эрдиё.

* * *

Нуъмон устоддин сўрди, нега йиғларсиз теди,
Мулло айди, эй ўғлон, тик ўлтурғил тедиё.
Яна қайта сўроди, манга айтмассан теди,
Уч кун бўлди паришон бўлодирсиз тедиё.

* * *

Хоним хонга айтубдур, жаҳаннами сан дебаур,
Ман жаҳаннами бўлсам, сан талоқ бўл тедиё.
Мунча-мунча йиғларсиз, мани хонга элтингиз,
Ушбу сўзнинг жавобин, ман берурман тедиё.

* * *

Айди мулло боройин, олимларга айтойин,
Бу сўзингни олимлар, хуш кўрурлар тедиё.
Мулло борди олимга, олим кулди ўғлонга,
Ўғлон бизларга давлат шояд бўлғай тедиё.

* * *

Бу ўғлонни олдилар, олуб хонга бордилар,
Олимларга хон айтди, тобдингизму тедиё.
Бу ўғлонни подшоҳ олиб сизга келуббиз,
Ушбу ўғлон ривоят ман берурман тедиё.

* * *

Подшоҳ тахтинда ўлтурди, кичик ўғлонни кўрди,
Хон айди, эй ёш ўғлон, жавоб бергил тедиё.
Айди ўғлон ул замон, тахтингдин тушгин равон,
Тахт устинда ўлтуруб, жавоб бергум тедиё.

* * *

Подшоҳ тахтиндин тушти, ул ўғлонни миндурди,
Масаласин сўроди, жавоб бергил тедиё.
Қўрқгонмусиз тангридин, ямон гуноҳ ишлардин,
Қойтгонмусиз феълингдин, тебон ўғлон сўрдиё.

* * *

Подшоҳ айди, эй бўтам, бор эрди маним отам,
Отамнинг ҳам қошинда бир қизи вор эрдиё.
Отонм ўлгон сўнг мано, бордим бир кеча анго,
Қизи айди, эй подшоҳ, бу иш ажаб тедиё.

* * *

Ул кеча анга бордим, хуб онго майл қилдим,
Ул кеча бу феълимдин қойтуб эрдим тедиё.
«Ваннозиот» ўқуди, маъносини билдурди,
Ҳафтиякни қўйниндин олибони келдиё.

* * *

Жаҳаннами сан эмас, хоним ҳам талоқ бўлмас,
Бу оятнинг маъниси, мундоғ турур тедиё.
Гуруҳ-гуруҳ олимлар, хон ёнинда ходимлар,
Хон қошинда халойиқлар тонг ажойиб қолдиё.

* * *

Ушбу ўғлон эр бўлур, эл ичинда бир бўлур.
Олти яшор ўғлонни, аъзам бўлсун тедиё.
Ривоятин билдурди, халқнинг кўнглин тиндурди,
Имом Аъзам отлари ушбу ерда бўлдиё.

* * *

Оносига бордилар, севинчилар олдилар,
Олти яшар ўғлингиз аъзам бўлди тедиё.
Жавоб берди оноси, эшитинглар ҳам теди,
Маним ўғлим уч ёшинда аъзам бўлди тедиё.

* * *

Сувдин олмани олди, берухсат они еди,
Ёрим олма шумлугин олти ёшга элтиё.
Ҳақ фармонин тутинглар, ҳаром шубҳа сманглар,
Киши молин олманглар, тебон жавоб бердиё.

МЕЪРОЖНОМА

* * *

Ул Бирубор эрклик, кўрклик назар қилдиё,
Мустафони узрубон бизни уммат қилдиё.
Ато юборди бизга, уммат қилди расулга,
Биздек осий қулларға они расул қилдиё.

* * *

Расулға бўлгон уммат, аросотда бўлур шод,
Бўлур дўзахдан озод, онда жавлон қилдиё.
Ҳар ким анга етмади, иймонға кирмади,
Куюб дўзах ичинда, жовидона қолдиё.

* * *

Ўз нуридин яратди, ҳабиб теюб от қўйди,
Ҳижоблардин ўтубон «қоба қавсайн» бордиё.
Расул масжидга кирди, ясиғ намозин қилди,
Абужаҳл қапуғдин ногоҳ ўтуб бордиё.

* * *

Динимизни озурдинг, халойиқни авурдинг,
Жодулиқни текурдинг ортуқ иксик тедиё.
Мальун огизни очди, жоду Муҳаммад теди,
Сандек жоду жаҳонда бўлмагай ҳеч тедиё.

* * *

Абужаҳл қабуғда саксон киши қошинда,
Ногоҳ расулни кўруб, ҳайбат бирла боқдиё.
Расул буни эшитди, кўнгли бисёр оғриди,
Уммаҳонини уйига расул ўтиб бордиё.

* * *

Расул сажжода солди, тик(к)а намозин қилди.
Ҳақ қуллуғин қилубон Ҳақға зорин дедиё.
Уч юз ўн уч мурсаллар, шафиё келтурди онлар,
Сирни Ҳақға улабон такя қилиб ётдиё.

* * *

Расул такя қилди, тани осойиш тобди,
Нафси ғулғул қилубон кўнгли уёғ эрдиё.
Кўринг Худонинг сунъин, меҳмон қилур расулин,
Кўрмакка дийдорини ҳазратиға ундадиё.

* * *

Ҳақдин нидо этилди, Жабраилға бор теди,
Фармон текур ризвонға, Буроқ олиб чиқдиё.
Фармон текур ризвонға, айтсун ҳуру қусурға,
Йигилсин теб ҳужраға, назар вақти бўлдиё.

* * *

Ногоҳ Жабраил келди, Ҳақ саломин текурди,
Учмоҳ ичига кириб, Буроқ олиб чиқдиё.
Буроқ эшикда турди, Жабраил ўзи кирди,
Мустафони уйғотиб, олиб они чиқдиё.

* * *

Расул чиқибон келди, Боқди буроқни кўрди,
Ҳақ сунъини кўрубон, тонг ажойиб қолдиё.
Юзни нурдин яратмиш, кўзи гавҳардан эрмиш,
Иринлари лаълдин, тиши дурдин эрдиё.

* * *

Боши онинг инжудин, қулоқлари ақиқдин,
Дудоғи онинг забаржад, диши маржон эрдиё.
Учоси чин ёқутдин, сўнгаклари зумуррад,
Эти онинг заъфарон, ичи анбар эрдиё.

* * *

Туки онин йўпордин, ёл — қуйруғи райҳондин,
Оёқлари гавҳардин, сим — олтун эрдиё.
Отдин эрди улугроқ, тевадин ҳам кичикроқ,
Ҳар бир босмиш қадами, бир йиллик йўл эрдиё.

* * *

Қизил ёқутдин эгар, юзи кишига бенигар,
Буроқ расулни кўргач, юкнуб салом қилдиё.
Расул алайкум олди, Буроқ қошига келди,
Буроқ ҳазимат олиб, тезгин сакраб қочдиё.

* * *

Буроқ расулдин қочди, Жабраил ҳайқирди,
Адабсизлик қилмағил, осий бўлма тедиё.
Осийлар иши душвор, онда кўрмагай дийдор,
Азоб қилғучи Жаббор, ўрни тамуғ тедиё.

* * *

Буроқ бу сўзини эшитди, бешени ерга қўйди,
Кўздин ёшин ёқизди, ҳожатим бор тедиё.
Юз минг Буроқ учмоҳда, турибдилар хизматда,
Барча сизинг ҳазратда, орзулиқдир тедиё.

* * *

Буроқ айди: «Эй Аҳмад, манинг бирла қилғил аҳд,
Аросотнинг кунинда манга мингил» тедиё.
Расул онда аҳд этди, хосса бўлғил кел деди,
Бешдин сечини олди, чин-чин инон тедиё.

* * *

Олам фахри Муҳаммад, Буроқ бирла қилди аҳд.
Жабраил қилиб иззат, тизгинини тутдиё.
Жабраил тизгин тутди, Меконл узангу босди,
Исрофил қўлтиқлабон расул онда миндиё.

* * *

Ўнг ёнинда Жабраил, сўл ёнинда Мекоил,
Олдинда ҳам Исрофил, Азроил сўнг эрдиё.
Ўнг ёниндин ун келди, расул они эшитди.
Майл онга қилмади, ондин ўтуб бордиё.

* * *

Етти қадамдин ўтти, сўл ёниндин ун келди.
Илтифотин қилмади, малак таҳсин қолдиё.
Расул анда сувсади, шарбат инубон келди,
Расул боқибон кўрди, тўрт қадаҳда эрди.

* * *

Бири онинг хамр эрди, бири онинг ангубин,
Бири онинг ўринг сут, шаҳди-шакар эрдиё,
Расул хамр олмади, ангубинга боқмади,
Икки қадаҳни олди, расул ичиб қондиё.

* * *

Тўрт тўн келди расула сориг, яшил, қизил, оқ,
Сориг, қизилни қўйди, ёшил, оқни олдиё,
Пайғамбарлар тўнидир, яхши қилдинг тедиё.
Расул айди, эй амин, ажабдурур бу мушқил,
Соғдин-сўлдин келгон ун, на ундур ул тедиё.

* * *

Соғ қўлингда дунёди, сани олдайин теди,
Яхши қилдинг боқмадинг, уммат хароб эрдиё,
Сўл ёнингдан келган ун, жуҳуд эрди ул малъун.
Илтифотин қилмадинг, маҳрум бўлиб қолдиё.

* * *

Расул бу сўзни эшитди, мушкуллари ҳал бўлди,
Кўзни юмуб очқунча масжид(и) Ақсога кирдиё.
Ақсо масжидга кирди, пайғамбарларни кўрди,
Барча тутубон иззат, қўнуб салом қилдиё.

* * *

Расул алайкум олди, барча бирла кўришди,
Бори тамом тўлун ой, ёруб они турдиё.
Уч юз ўн уч мурсаллар, тўрт минг тўрт юз набилар,
Сафиюлло сиздурсиз, кечинг имом тедиё.

* * *

Одам Мусога боқди, қачон раводур деди,
Мустафонинг қотинда, бизга кечмак тедиё.
Расул имомлик қилди, пайгамбарлар саф турди,
Ҳақ қуллуғин қилубон, борча омин тедиё.

* * *

Орқа меҳробга берди, пайгамбарларга боқди,
Расул дуо қилубон, барча омин тедиё.
Дуо қилубон қўпди, ҳужра бошига келди,
Нурдин нарбон урилди, расул ошиб бордиё.

* * *

Аввалги кўкка етти, фаришталарни кўрди,
Гуруҳ-гуруҳ келубон, туриб салом қилдиё.
Иккинчи кўкка етди, фаришталарни кўрди,
Барча қарши келибон, туриб салом қилдиё.

* * *

Учинчи кўкка ошди, кўрклу хурусни кўрди,
Ушал хурусни кўруб, Жаброилдин сўрдиё.
Амин айди хурусдир, вақтин сақлаб турибдир,
Мунда эса бу хурус, онда айтур тедиё.

* * *

Тўртинчи кўкка ошти, Исо расулни кўрди,
Исо ўтру юрубон, туриб салом қилдиё.
Расул алигин олди, Байтул маъмурни кўрди.
Ҳақ қуллигин қилубон, панду насиҳат қилдиё.

* * *

Бешинчи кўкка ошти, Мусо расулни кўрди,
Мусо илгари чиқиб, салом қилиб турдиё.
Мусо айтди: «Ё Аҳмад, дархост қилгайсан уммат,
Соқит қилгил намозни, умматингдин тедиё».

* * *

Олтинчи кўкка ошти, фаришталарни кўрди,
Танинда бош йўқ эрди, тонг ажойиб қолдиё.
Еттинчи кўкка ошти, фаришталарни кўрди,
Қиёсини билмади, замон қарор қилдиё.

* * *

Ками онинг қиёмда, ками онинг рукуъда,
Ками онинг сужудда, раббул аъло тедиё.
Расул юқори боқди, Аршни ҳавода кўрди,
Етти минг бу дунёча, тонг ажойиб қолдиё.

* * *

Расул юқори боқди, кўзи аршга тушди,
Мустафонинг оғзига бир нимарса томдиё.
Болдин эрди сучукроқ, қордин эрди савуғроқ,
Уч юз олтмиш тамурин ёрубон турдиё.

* * *

Ҳақдин нидо айтилди, Аршга қадам бос теди,
Ҳабибуллоҳ ўлтуруб, наълин тортай тедиё.
Ёрлиг юборди Саттор, наълин тортмағил зинҳор,
Наълин бирла бос қадам, гардинг қолсун тедиё.

* * *

Расул наълин тортмади, Аршга қадам босди,
Ҳақдин нидо стилди, тез юргил тедиё.
Аршдин ўтубон борди, Сидра мақомига стди,
Сидра мақомидин ўтуб, Уфқ мақомига стдиё.

* * *

Сидра мақомин ўтди, Уфқ мақомига етди.
Қайтиб онда Жаброил укуш узр қилдиё.
Маним мақомим Уфқ, мундин ортиқ манзил йўқ,
Аё расул, билгил ўқ, парим куяр тедиё.

* * *

Рафраф энубон келди, расул Рафрафга ошди,
Сонсиз минг ҳижоб кечди, ломаконга етдиё.
Кўргил худонинг сунъин, меҳмон қилур расулин,
Таҳийёту саломин Мустафога тедиё.

* * *

Расул ақлига келди, тезгин алиқ олди
Икки илкин кўтариб, шукр қилиб турдиё.
Ҳақдин нидо айтилди, на келтурдинг деб айди,
Дўст-дўстига келурда, холи келмас тедиё.

* * *

Расул айди, ё Саттор, раҳм қилғучи Ғаффор,
Ман нимарса келтурдим йўқдир санда тедиё.
Тўрт нимарса келтурдим, йўқтур санинг ганжингда,
Журм, ҳожат, йўқсизлик, тўртунчи ёзиқ тедиё.

* * *

Ўнг қўлимда ниёзим, сўл қўлимда ҳожатим,
Умнатларим гуноҳин кечру бергил тедиё.
Айтур, расул тилагил, бу дам ҳожат вақтидур,
Не ҳожатким тиласанг, қабул қилай тедиё.

* * *

Расул айтур, тиларман умнатларим қўлларман.
Осий умнат ёзуқин, афв қилгил тедиё.
Анбиёлар сарвари, авлиёларнинг фахри,
Икки олам чироғи кел, марҳабо тедиё.

* * *

Жумла дарёларни ман шаҳду шакар яратдим,
Қайдаким сан истасанг, онда борсун тедиё.
Барча дарахтларни ман гулу маржон яратдим,
Қайдаким сан тиласанг мева бўлсун тедиё.

* * *

Аё дўстум Муҳаммад, неча ойгайсан уммат,
Умматларнинг ёзуқин, кечру бердим тедиё.
«Лавлока ламо халақтул афлок» тедим ман санга,
Икки олам чироғи ҳабибим сан тедиё.

* * *

Бу дунёву ул дунё дўстлугумга яратдим,
Аросатнинг кунинда ризосининг тедиё.
Раҳмат хилъатин кийди, мағфират тожин урди,
Расулулло севинди, ҳазратидин ёндиё.

* * *

Сўл қўлига урилди, етти тамуғни кўрди,
Ҳар бири гукраб мавж урса, ўти сачрар эрдиё.
Ҳар бир тамуғ ичинда фарашталарни кўрди,
Ўтдин гурзилар олуб, ёндирирлар эрдиё.

* * *

Қаро эрди юзлари, чоғир эрди кўзлари,
Ёрим онинг танлари, қордин савуқ эрдиё.
Бир гуруҳни тутибон, ўтдин сандол олубон,
Иринларин кесубон, азоб қилур эрдиё.

* * *

Бир гуруҳни тутубон, ўтдин чангаллар уруб,
Тилларини энгсадин тортатурур эрдиё.
Бир гуруҳни тутубон эмчакидин осибон,
Бир гуруҳнинг бўйнинда, ўтдин гуллар эрдиё.

* * *

Ҳовиянинг ичинда икки ким эрса кўрди,
Кенду ото-оноси тонг ажойиб қолдилар,
Ўтдин наълин киюбон, қитрондин ҳам тўнлари,
Йиғлаб расулни кўруб, кўб зориликлар қилдиё.

* * *

Бизни ўтда қўймагил, ҳазратиндин тилагил,
Маҳрум қўюб кетмагил, аё фарзанд тедиё.
Расул бу сўзни эшитди, кўнгли юлоқ огриди,
Ҳақдин нидо келди, бирни севгил тедиё.

* * *

Расул булардин ўтди, ўнг қўлига урилди,
Саккиз учмох кўринди, шодмонликлар бўлдиё.
Учмох тобо юруду, ҳурлар ҳам қаршу келди,
Мустафонинг бошига дурри маржон сочдиё.

* * *

Расул учмохга кирди, кўзи аларни кўрди,
Тўрт ариқни кўрубон, анго боқиб турдиё.
Бири онинг сув эрди, бири онинг ангубин,
Бири онинг ўринг сут шаҳду шакар эрдиё.

* * *

Бири онинг кофурдин, кўпичлари зумуррад,
Тахти онинг анбардин, кўшки нурдин эрдиё.
Ҳар бир учмох ичинда алвон-алвон кўшқлар,
Ҳар бир кўшк ичинда етмиш минг ҳур эрдиё.

* * *

Муълун учун Буроқлар, Фирдавс ўтини ўтлар,
Кавсар суйини сувлар, жавлон қилур эрдиё.
Расул булардин ўтди, мақомига урулди,
Макка шаҳри ичига инибони келдиё.

* * *

Расул инубон келди, укуш узрлар қулди,
Буроқ тизгинин тутиб, қайтубон кетдиё.
Расул ҳужрага кирди кенду ўрнига кечди.
Расулнинг ётқон ўрни, ҳануз исиг эрдиё.

* * *

Субҳ ўлди тонг отди, расул масжидга кирди.
Расул розини айди, барча балле тедиё.
Борча балле тедилар, мутеъ бўлиб турдилар.
Бут макон мунофиқлар юзи қоро бўлдиё.

* * *

Абдулло ибни Аббос суол қилди расулдин,
Кўрдингузму дийдорин, расул балле тедиё.
Расул меърожин эшит, кенд иймонинг ёрут,
Зоҳир-ботининг орит, нури сафо келдиё.
Қул Сулаймон хуш айди, расул меърожин ёйди,
Расул меърожин айтиб, дўстига ёдгор қўйдиё.

Охир Замон мухаммаси

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим.

Ерни нетоқ яратди, эрса кўкни ҳамон,
Ойни нетоқ яратди, эрса кўкни ҳамон,
Анбиё мурсалларни айтсам тамом,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Замона охир бўлса налар бўлғай,
Дунёга турлук-турлук бало тўлғай,
Олимлар чоғир ичиб, зино қилғай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Саййидзода олимлар чоғир ичгай,
Ҳалол қуюб, ҳаром ишга ҳарис бўлғай,
Ҳақ Таоло бало қапуғин тамом очқай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Бахиллар ҳаром бирла ҳарис бўлғай,
Кўб хотинлар эрларина ҳаром бўлғай,
Ислои билмас бадбахтлар шодмон бўлғай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Замона охир бўлса олимлар озгай,
Мўминларнинг ўғил-қизлари есир бўлғай,
Кофирлар уфтонмай манман тегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Дажжол малъун чиқубон Румга воргай,
Маҳди чиқди дею Дажжолга хабар бўлғай,
Саксон минг жуҳуд бари жамъ бўлғай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Дажжол малъун Хуросонга сафар қилғай,
Ислои билмас бадбахтлар шодмон бўлғай,
Маҳди боруб Бағдод тобо уруш қилғай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Мусулмонлар Маҳди тобо жамъ бўлғай,
Кун тутулуб, гавга қўбиб, ҳайҳот бўлғай,
Муҳаммад умматлари нолиш қилғай,
Ондин ортиқ тақи ажаб донглари вор.

Маҳди чиқуб Макка тобо сафар қилғай,
Муҳаммад равзасига юзин сургай,
Равзадин овоз чиқуб Исо текай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Исо энгай тамом тугал тўққиз юзда,
Дажжолни ўлтиргайлар билинг онда,
Маҳдини имом қилгай Исо онда,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари воря.

Исоға кўкжин энгай фармон бирла,
Маҳди туруб салом қилгай таъзим бирла,
Оламзод ўли айтур фармон бирла,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Тўққиз юзда ўн бешда яъжуж чиқгай,
Маҳди бирла Исо боруб Тургай ошгай,
Ул кофирлар бу дунёни тамом қилгай,
Ондин ортиқ тақи ажаб донглари вор.

Ҳаводин қушлар иниб тошлар отқай,
Ул тошлар Яъжужларни ҳалок қилгай,
Ул Уғоним ҳайбат бирла ҳукм қилгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Тўққиз юзда ҳам яна бир иш қўпқай,
Доббатул арз чиқгай, Қуръон кўтарилгай,
Муҳаммад умматлари нолиш қилгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Тўққиз юзда яна бир ажаб келгай,
Исрофил фармон бирла сурун ургай,
Ер-кўк аро тирик жонлар ҳеч қолмагай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Исрофил фармон бирла сурун ургай,
Азроил ўз жонини ўзи олгай,
Мангу боқи ул Уғоним ўзи қолгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Қирқ йилдин сўнг Исрофил сурун ургай,
Иккинчи сурунни ургил дегай,
Бандаларим ер юзина қўпсин дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Исрофил фармон бирла сурун ургай,
Қамуг жонлар танларига кируб келгай,
Ёш улонтек одам ўғли бош кўтаргай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Ул Уғоним қози бўлиб ҳукм қилгай,
Муҳаммад шафоатга келуб тургай,
Малоиклар, пайғамбарлар титраб тургай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Жаброил фаришталарни бошлаб келгай,
Инончимиз ё Муҳаммал сан-сан дегай,
Ҳақ қотинда сандин иноқ йўқдир дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Одам ато ўзи йиглаб югруб келгай,
Мусо калим мурсалларни бошлаб келгай,
Муҳаммаднинг бўйин қучиб қардош тегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Иброҳим Муҳаммадга миллат дегай,
Жаброил Муҳаммадга тавоф қилгай,
Қаму улуғ фаришталар йиглаб тургай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Абужаҳл ўтдин тунун киюб келгай,
Шафоатнинг биздин дариг қилма дегай,
Муҳаммаднинг ҳазратина келуб тургай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Дунёда билмаз бўлдим манман дегай,
Тамуғ ичра азобини кўрдим дегай,
Раҳмат сандин бу кун мани тутғил дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад сажда қилгай, бошин ургай,
Кўзлариндин қатра-қатра ёшлар оқгай,
Шафоатнинг дариг қилма мандин дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Абдулмуталлиб Абдуллога болам дегай,
Муҳаммаднинг алин тутуб юзин ўпгай,
Тутуб олиб, кўтардим ўн кун дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад оносиға таъзим қилгай,
Оносининг бўйнун қучуб оно дегай,
Кичикликдин етим қолдим сандин дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад Абдулмуталибга бобом дегай,
Маҳбуб жонлар кўрубон ибрат олгай,
Молоиклар, пайғамбарлар шодмон бўлгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Жаброил буроқуни тутуб тургай,
Исрофил соғ қўлиндин тутуб тургай,
Азроил мезонини босиб тургай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Ул Муҳаммад аламун тикиб тургай,
Қамуғ ул маҳшар халқи келуб тургай,
Ул Муҳаммад турубон арз қилгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Малоиклар, пайғамбарлар дам урмагай,
Оғиз очуб сўз ойғоли ҳол бўлмагай,
Ул Муҳаммад раббим Аллоҳ Уғон дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Шароб ичуб, шайтон бирлан ҳарис бўлгон,
Бас, амри фармонимга ҳужжат қилгон,
Манманликдин маним бирлан даъво қилгон,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Уфтонмоқдин манглайиндин терлар оқгай,
Надомат эшитуб Муҳаммад қуйи боқгай,
Умнатларим афв қилгил Аллоҳ дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Ул Уғоним ҳайбат бирлан ҳукм қилгай,
Қамуғ ул маҳшар халқин сурунг дегай,
Тамуғ узра сиротни тортинг дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад маҳшар халқин бошлаб боргай,
Сиротни кўрубон ибрат олгай,
Умнатларим ҳоли мушкул бўлди дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Забонилар халойиқни суруб келгай,
Алларина ўтдин гурзи тутуб тургай,
Муҳаммадга маҳшар халқи фарёд қилгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад фарёд унун эшитуб турғай,
Во умматим, умматларим қаю дегай,
Алина асо олуб югуруб келгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад забониға ҳайбат урғай,
Тамугнинг ўтиға ҳукм қилгай,
Умматларим куйдирмагил оташ дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Тамуг ичра малоиклар чиқиб келгай,
Муҳаммад ҳазратина келуб турғай,
Шафоатинг дариг қилма биздин дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад ҳазратина югуруб борғай,
Умматларим ҳоли мушкул бўлди дегай,
Аҳдинга вафо қилгил Мавлим дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Мусо калим қўбубон югуруб борғай,
Муҳаммадга келубон хабар бергай,
Ул ҳайбат кун ким бу кун бўлди дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад сажда бирла машғул бўлгай,
Мусо калим раббим тею дуо қилгай,
Ул чаҳорёр барчалари уммат дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Уғонимдин нидо келгай дўстим дегай,
Ўн саккиз минг олам фахри расул дегай,
Эмди ҳукм сандин бўлсун Аҳмад дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Умматингта тамуг ҳаром қилдим дегай,
Райҳон отлиғ бўстонларни вердим дегай,
Фориғ тутқил кўнглунгни дўстим дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад ҳазратина севунуб боқгай,
Мусо калим йўлдош бўлиб бирга келгай,
Қамуг маҳшар халқи келинг дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Қамуғ ул маҳшар халқи шодмон бўлғай,
Отониз Одам ўзи югуруб келгай,
Муҳаммаднинг бўйнун қучиб, ўғлим дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Муҳаммад отом-оном келинг дегай,
Қамуғ умматларим юзин кўринг дегай,
Угоним иноят қилди бизга дегай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Қамуғ маҳшар халқин ул бошлаб келгай,
Қамуғ ул ҳури гилмон қаршу келгай,
Саккиз учмох нури бирлан пурнур бўлғай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Қул Сулаймон тоат қилғил, афви қилгай,
Угоним асбобин қави бергай,
Охиратда тоат бирлан раҳм қилгай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Биби Марям

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим

Қодир қудратин тинглаб,
Бир сўзим ёд келдиё.

Гезлаб они тутса бўлмас,
Мавлим ато бердиё.

Марям ўғли ул Исо,
Хос қул эрди Мавлимга.

Мавлим они огизлаб,
Инжил ато бердиё.

Авлиёлар уруғи,
Анбиёлар сурури.

Ҳурматини билдурди,
Кўкда ўрун вердиё.

Бу дунёга боқмагон,
Молга кўнгил бермагон,

Эл ичинда турмагон,
Исо хўчи эрдиё.

Талоқ берди дунёга,
Қадам урди уқбога,

Тоат қилди Мавлимга,
Тунлар уёғ турдиё.

Марям эрди онаси,
Ҳеч йўқ эрди отаси,

Анбиёлар иёси,
Елдин туғмиш эрдиё.

Қаю элга ул кирса,
Тумо кўзсизни кўрса,

Туруб дуолар қилса,
Кўзлик бўлур эрдиё.

Ўлтурғон оқсоқни юртгон,
Тўғал иллат оритқон,

Ўликларга жон қўшқон,
Исо сўчи эрдиё.

Исо айтур: эй оно,
Бир панд айтойин санго,

Ул панддимни сан онгло,
Бир сўзим ёд келдиё.

Оно ўғил қўболим,
Гилим тўнин киёлим,

Бу дунёни қўёлим,
Тоат вақти бўлдиё.

Марям айтур: эй ўғлим,
Кўрар кўзум, қулунум,

Келасидур бу ўлим,
Яхши айтдинг тедиё.

Оно ўғил қўпдилар,
Бу дунёни қўйдилар,

Оғир вақти бўлдиё
Борди Лўбнон тоғина,

Отди тоғнинг бошина,
Кундуз рўза тутдилар,

Тунлар ўёғ турдилар,
Тоат намоз қилдилар,

Қочкун онда кечдиё.
Ининдаги йилонлар,

Япондаги кийиклар,
Ҳаводаги қуш-қуртлар,

Борча саломга келдиё.
Бир кун нағоҳ қазоға,

Исо борди рўзма,
Ўт юлдузи қормаға,
Оз кечроқ қолдиё.

Ярлиғ бўлди Изимдин,
Азроилга Мавлимдин.

Марям жонин олурға,
Ярлиғ олиб келдиё.

Ул Азроил етилди,
Марям табо ул келди,

Юзина қаршу турубон,
Туруб салом қилдиё.

Марям равона қўпди,
Тезгин алик олдиё.

Қойдин келдинг сан деди,
Таним явлоқ қўрқдиё.

Сўнгақларим чончишур,
Юракларим титрошур,

Азиз жоним чуғлашур,
Отинг ким деб сўрдиё.

Ман-ман саройлар бузгучи,
Жуфтларни тул қилгучи,

Ман Азроил дедиё.
Тезгин ишингни қилғил,

Жон олурман тедиё.
Марям жонин олғоли,

Иллийинга қўзғоли,
Исоня етим қилғоли,

Деюб жавоб бердиё.
Марям айтур уноғил,

Мунча ишлар қилмоғил,
Бир соатга сан турғил,

Ўғлум келсун дедиё.
Ўғлум келсин кўройин.

Бошин кўзин силовин,
Бир беҳиллик қиловин,

Жоним олғил дедиё.
Айтур ондоғ фармон йўқ.

Ўғлим келур замон йўқ.
Жон олурман билгил, уқ,

Жавоб мундоғ бердиё.
Бойдин харж олмасман,

Ерлига куч қилмасман,
Уруш-талаш қилмасман,

Жон олурман дедиё.
Марям жонун олдурди,
Иллийинга қўйдирди.

Фаришталар йиғлашиб,
Таъзияга келдиё.

Ахшом номози кечди,
Ясиғ намози келди,

Исо сучи йиғлаю,
Онасига қайтдиё.

Оном дею инграюр,
Қўп қилдию ёлворди.

Тақи неча уюрсан,
Тонг намози бўлдиё.

Айтур оно на бўлмиш,
Тоат қила уюмиш.

Намоз ичра эмгонмуш,
Бир соатлик кутдиё,

Келтургон таомни емади,
Жоним қурбон бўлсун деди.

Оносини кутубон,
Таомини қўйдиё.

Ул кун Марям турмади,
Исо оғзин очмади,

Борунки тонг отқунча,
Оносини кутдиё.

Бир ун келди ҳаводин,
Марям борди дунёдин,

Етим қолдинг онодин,
Овоз мундоқ келдиё.

Исо муни эшитди,
Фарёд қилиб йиғлади,

Багрин ерга қўюбон,
Беҳуш бўлиб ётдиё.

Аршу курси титради,
Лавҳу Қалам йиғлашди.

Фаришталар йиғлашди
Раҳмат қилсун дедиё.

Аё Марям билмадим,
Туё кўзим кўрмадим,

Оном жониң олдунг,
Кимни оно қилай дедиё.

Айди қайда боргайман,
Кимни оно дегайман,

Кимнинг бирла тургойман,
Зори қилуб қўбдиё.

Раҳим раҳмат айла сан,
Сабаб қилгон ҳақимсан,

Оном жонин олдинг сан,
Начук қилай дедиё.

Ёрлиғ Изимдин бўлди,
Лубнон тоғи тебранди,

Боргил Исо элинга,
Жавоб мундоғ бердиё.

Исо борди элига,
Кирди элнинг ичина,

Бани Исони қавмина,
Туриб салом бердиё.

Уро турди ул қавм
Туруб алик олдиё,

Қайдин келдунг сан деди,
Отинг ким деб сўрдиё.

Кутлуғ Исо сучиман,
Онам ўлди мунглиман,

Кафанлик бўз тиларман,
Розин андоғ айдиё.

Яна айтур ул қавм,
Ондо укум йилон бор

Бермосалар бу қавмлар,
Юз йил қолсун дедиё.

Барча халойиқ борғали,
Кафанлик бўз бермагай

Сандин ўзга бормагай,
Сан уқ борғил дедиё.

Исо унларин эшитди,
Навмид бўлибон қайтди.

Кафанлик бўз топмади,
Киру яна қайтдиё.

Учмоғдин ҳурлар энмиш,
Тақи чатирлар қурилмиш,

Марям онони ювмиш,
Кафан чулғаб сордиё.

Марям онони ювдилар,
Кафан тўтин сордилар,

Лаҳад ичра қўйдилар,
Фаришталар эндиё.

Етмиш минг фаришта келди,
Марям намозин қилди,

Намозина бошлагон
Жаброил амин эрдиё.

Ёрлиғ бўлса Изимдин,
Марям гўри ёрилса,

Онинг юзин бан кўрсам,
Дебон зори қилдиё.

Ёрлиғ бўлди Изимдин,
Марям гўри ёрилди,

Қудрат бирла тирилди,
Тезгин тилга келдиё.

Ул нур лаҳад очилди,
Марям гўри ёрилди,

Турлук чечаклар етилди,
Ул қудратда қўйдиё.

Айтур начук мундоғсан,
Начук сабр қилмазсан,

Жавоб бундоғ бердиё.
Бу дунёга боқмағил,

Молга кўнул бермағил,
Ҳақ қуллуғин қўймағил,

Керак сенга дедиё.
Ориф ёпон гезартек,

Нақш тўни безартек,
Дона енжу тезартек,
Қул Сулаймон эрдиё.

ЛУҒАТ ВА ИЗОҲЛАР

1. **МАНСУР** — Мансури Ҳаллож — «Анал-ҳақ!» (Ман ҳақ) дегани учун дорга осилган машҳур сўфий.

2. **ЗУННУН** — Зуннуни Мисрий (ваф 859 й) мисрлик машҳур сўфийлардан.

3. **БОЯЗИД** — Абуязид Бистомӣ (ваф 974 й) эронлик дастбаки орифлардан ҳисобланади.

4. **ЖУНАЙД** — Жунайди Бағдодий (ваф 910 й) тасаввуфнинг йирик намояндаларидан бири.

5. **ШИБЛИЙ** — Абубакр Муҳаммад ибни Халафи Бухорий 861 — 946 йилларда яшаб ўтган машҳур сўфий.

6. **МЕЪРОЖ** — Зинапоя, юқорига кўтарилиш. Муҳаммад Алайҳиссаломнинг Оллоҳ ҳузурига кўтарилиши. «Меърожнома»га оид китобларда таъкидланишича, Муҳаммад алайҳиссалом Каъба яқинида ухлаб ётганида унинг олдига фаришта Жабраил учар от Буроқ билан келган; у отга миниб Жабраил алайҳиссалом билан биргаликда Қуддусга қараб учган. Йўлда ҳар хил воқеаларга дуч келган, зиёр тўғ жойларни зиёрат қилган. Қуддусда Одам, Иброҳим Мусо, Исо каби пайгамбарлар билан учрашган, биргаликда намоз ўқишган. Муҳаммад Алайҳиссалом Оллоҳни ва унинг яратган ғаройиб нарсаларини ўз кўзи билан кўриш учун Жабраил алайҳиссалом, Буроқ ва Рафрафлар воситасида кўкка кўтарилади. Ниҳоят етти қават осмонни, жаннат-дўзахларни, пайгамбарларни ва бошқа ҳа, хил ажойиботларни кўради. Энг асосийси, Оллоҳ дийдорига стишади.

Ривоятларда айтилишича, пайгамбар сафарининг икки босқичи исроъ ва меърож — шунчалик тез содир бўлганки, у қайтиб келган, ҳали ўрни совимаган, кўзадаги сув ҳам тўкилиб улгурмаган экан.

Қоба қавсайн — икки ёй оралиғи, яқин масофа демак. Бу ибора «Қуръон»да зикр қилинади ва меърож кечаси қурб манзилида Оллоҳ

ва Муҳаммад Алайҳиссаломнинг ўзаро яқинлашуви ёки йўлда Муҳаммад Алайҳиссалом ва Жабраил фаришта ораларидаги яқин масофани билдиради.

7. ИЛЛО МАН АТАЛЛОҲА БИҚАЛБИН САЛИМ — Кимки худонинг олдига айбсиз қалби-ла келса, мурод топади.

Бу оятнинг мазмунини чуқурроқ англаш учун «Қуръон»даги, ундан юқоридаги оягга мурожаат этишга тўғри келади: **Ўша кун (яъни қиёмат куни) молу дунё ва фарзанд (инсонга) фойда қилмайди («Шуаро» сураси, 88-оят).**

Лекин (фойда қилади) кимки Худонинг олдига (даргоҳига) айбсиз, пок қалбини келтирса. (Яъни гуноҳдан фориғ қалб билан Худо даргоҳида турса) («Шуаро» сураси, 89-оят)

8. Ё АЙЮҲАЛЛАЗИНА ОМАНУ ҚУ АНФУСАКУМ ВА АҲЛИКУМ НОРО — Эй иймон келтирган мусулмонлар, ўзингизни (маъсият ва гуноҳ ишларга қўл урмасдан) ҳамда уй ичдаги аҳли хонадонингизни (насиҳат ва тўғри йўлга бошлаб) оловдан (дўзахдан) сақланг! («Таҳрим» сураси, 6-оят).

9. ЛИМА ТАҚУЛУНА МО ЛО ТАФЪАЛУН — Эй иймон келтирган мусулмонлар, ўзингиз қилмайдиган ишлар ҳақида нега гапирасизлар? (Нега ўзингиз қилмайдиган ишга бировни даъват этасиз?) («Саф» сураси, 2-оят).

«Тафсири Ҳусайни»да бу оят ҳақида шундай дейилади: «Баъзи олимларнинг таъкидлашича, бу оят умумийлик касб этиб, оммага хитобдир. Ҳар ким бир сўз айтиб, унга ўзи амал қилмаса, азобга қолади. Шунингдек, бу оят халқни яхшиликка ва эзгуликка ундаб, лекин ўзи унга амал қилмайдиган баъзи олимларга танбеҳдир» (Ҳусайн Воизи Кошифий. «Тафсири Ҳусайни», Бомбай, 1312 ҳижрий, 884-бет).

10. ИЗОЖО НАСРУЛЛОҲИ... — вақтеки Оллонинг нусрати ва мадади етса...

Бу ибора 3 оятдан иборат бўлган «Қуръон»даги «Наср» сурасининг бошланишидир.

— Вақтеки Оллонинг мадади ва фатҳу зафари етса гуруҳ-гуруҳ бўлиб Оллонинг динига кирган одамларни кўрасан. Бас, Парвардигорингни поклик билан ёл этиб, унга ҳамд айт, ундан гуноҳингни (ўтишни) тила. Албатта Худо тавбани қабул қилгувчидир.

11. ЯВМА НАДЪУВ КУЛЛУ ИНОСИН БИ ИМОМИҲИМ — Ўшал куни (яъни қиёматда, ҳар бир фирқани, (гуруҳ, жамоани) ўз пешвоси, (раҳнамоси) билан чақирамиз. (Ўшанда, кимгаки «аъмолнома»си ўнг қўлига тегса, бас, ўшандай жамоа ўз «аъмолнома»ларини ўқиб кўрадилар ва бир пилтанинг (ипнинг) торича ҳам зулм этмайдилар (озор берилмайдилар)) («Бани Исроил» сураси, 71-оят).

Ло тақнату — Ноумид бўлманглар... Қул ё ибодияллазина асрафу ало анфусиҳим ло тақнату мир раҳматиллоҳ — Бу оятнинг тўла мазмуни шундай:

Айтгин (Эй Муҳаммад) ўз нафсларига тажовуз қилган менинг бандаларимга: (Яъни гуноҳ ишларни кўп қилган ва ҳаддидан ўтқарган бандаларимга) «Худонинг раҳматидан ноумид бўлманглар!»

Албатта Тангри барча гуноҳларни ўтувчидир.

Албатта у (Тангри) бағишловчи ва меҳрибондир.

12. ЛИМАНИЛ МУЛКИЛ ЯВМ ЛИЛЛОҲИЛ ВОҲИДИЛ ҚАҲҲОР — Улар (бандалар) ташқари чиқсалар (қабрлардан) ўша кун (яъни қиёматда) инсонларнинг бирорта ишлари ҳам Оллоҳу таолодан махфий қолмайди. (Яъни Аллоҳу таоло бандаларнинг барча қилган ишларини билади ва ҳисоб-китоб қилади) ана шу кун Аллоҳ: «Бу куннинг мулки (подшоҳлиги) қимга тегишли?» — деб хитоб қилади. Бандалар бир овоздан: «Бу куннинг мулки (подшоҳлиги, ҳисоб-китоби, бошқаришлиги) ягона ва қаҳрли Оллоҳагина тегишлидир», — деб жавоб берадилар.

13. ВАЛҚАДАРИ ХАЙРИҲИ ВА ШАРРИҲИ — Барча яхшилик ва ёмонликни Худодан билиш. Бу жумла «Иймони муфассал» матнига дахлдордир. Унда айтилишича ҳар бир мўмин ва мусулмон киши 7 нарсага ишониши керак:

1. Якка ягона Худога;

2. Унинг яратган фаришталарига;

3. Муқаддас илоҳий китобларга; (Таврот, Инжил, Забур, Қуръон)

4. Пайғамбарларига;

5. Қиёмат кунига;

6. Яхшилик ва ёмонликнинг Худодан эканлигига;

7. Ўлгандан сўнг қайта тирилишига.

(Қаранг: Чароҳ китоби куллиёти турки. Тошкент. 1328 ҳ. 18-бет)

14. ФИНОРИ ЖАҲАННАМ... ХОЛИДИНА ФИҲО... — Оятнинг тўлиқ шакли бундай:

Инналлазина кафару мин аҳлил китоби валмушрикина финори жаҳаннама холидина фиҳо. Улоикаҳум шаррул барийях — Албатта аҳли китоб (яъни яҳудий ва насронийлар) ва мушриқлар (худога ширк келтирувчи, бутпарастлар) дўзах оловида ёниб, у ерда абадий қоладилар. Улар яратилган нарсаларнинг энг ёмонроғларидандир. (Баййина сураси, 6-оят)

15. ЛАН ТАРОНИ — Бу ибора «Аъроф» сурасининг 143-оятидан. Ушбу оят таржимаси қуйидагича:

«Қачонки Мусо (ваъдалашган) вақтимизда (Тур тоғига) келиб, Парвардигори унга (бевосита) сўзлагач, у: «Парвардигорим, менга (жамолингни) кўрсатгин, Сенга бир қарай», — деди. (Оллоҳ) айтди:

«Мени-ку ҳаргиз кўролмайсан. Аммо, мана бу тоққа боқ. Бас, агар у (менинг назарим тушганида) ўрнашган жойида тура олса, сен ҳам Мени кўражаксан».

Қачонки Парвардигори у тоққа кўринган (назар ташлаган) эди, у парчаланиб кетди ва (бу ҳолни кўрган) Мусо ҳушсиз ҳолда йиқилди. Ўзига келганидан кейин, эса деди: «Поко парвардигоро, ўзингга тавба қилдим. Энди мен иймон келтирувчиларнинг аввали — пешқадами-ман».

16. ЛАВЛОКА ЛАМО ХАЛАҚТУЛ АФЛОК — «Нодирул меърож» китобида бу сўз ҳақида шундай фикр юритилади: «Худойи тасоло нури Муҳаммад Алайҳиссалоту вассаломга хитоб қилдики, «Лавлока ламо халақтул афлок», яъни «Сан бўлмасанг эрди ман осмонларни ва ундаги нарсаларни халқ этмас эрдим. Сан мани ҳабибим, буюргил, ҳарнаки истасанг ани қилурман. Мани нурим айди: «Худовандо, сани сунъингни тамошо этмоқни хоҳларман». (Шайх Акбарободи. «Нодирул меърож» Тошкент, 1329 ҳижрий йил, 497-бет)

17. ОЛАМ — дунё, жаҳон, коинот. Қадимий тушунчаларга кўра, мавжудлиги эътироф этиладиган оламлар қуйидагилар: олами асгар — энг кичик олам, инсон; олами барзах — борлиқ дунё билан охират орасидаги олам; ҳаёти қабир; олами жабарут — улуғлик ва қудрат олами; Олами акбар — энг буюк олам, коинот; олами амр — Оллоҳнинг амри ила ҳар нарсанинг мавжудлигини таъминлайдиган олам; олами арвоҳ — руҳлар олами; олами асбоб — сабаблар олами, бу дунё; олами ғайб-ғайб олами, гўзаллик олами, олами кавни фасод — бузуқлик олами; олами лаҳуд — улуҳият олами; олами носут — махлуқлар олами; олами шуҳуд — кўринадиган олам; бу дунё; олами зуҳур — ашёнинг зуҳурланиш олами.

18. ОРИФ — ирфон соҳиби. Том маънодаги ҳақшунос. Сўфийларнинг тушунчасида илм — ақлга, ирфон — туйғуларга асосланади. Ориф бўлмоқ учун китобий билимлардан беҳад юксалмоқ керак. Ориф Оллоҳ томонидан бахш этилган «Ладуни» ишорати билан унинг мавжудлигини идрок этади ва мавҳум борлигидан кечиб тангри борлиги билан умр ўтказади. Маърифати бутунлай Оллоҳга боғланган орифга вали ёки орифи биллоҳ ҳам дейилган.

19. АРШ — айвон, осмон, тахт. Қадимий тасаввурларга биноан арш тўққизинчи кўкдадир. Арш бутун оламларни бағрига олган мунаввар бир борлиқ — кулли макон. Арш сўфийлар тасаввурида борлиқ ва вужуддир. Аршга «нафси кулл» номини берганлар ҳам бўлган экан. Арш коинотнинг муаззам руҳи бўлиб, моддий сламнинг илк босқичи саналган. Шунинг учун у илоҳий тахт деб қабул қилинган. «Арши муалло», «арши раҳмон», «арши илоҳи», «арши. Яздон», «фалаки аъзам» — булар аршга қўйилган номлар.

20. ЖАМОЛ — тасаввуфда Ҳақнинг лутфу эҳсон ила тажалли-сидир.

21. ДАРВЕШ — моддий борлигдан, нафси шум орзуларидан қўл силтаб, дунё нсъматларини тарк қилиб, Ҳақиқат йўлига кирган киши. Дарвеш — умрини ишқ ва риёзатга бағишлаган тариқат Йўлчиси, чин ошиқ.

22. АДАБ — гўзал хулқ, нафси зоҳир ва нафси ботинни тарбия қилмоқ. Сўфийларнинг англашларига биноан, адаб тўртга бўлинади:

1. Шариат адаби. Бу — пайгамбар шариати ва суннатига амал этмоқ.

2. Тариқат адаби. Бу — бир тариқатга боғланиб одоб ва арконини ўрганиб, шу бўйича ҳаракат қилмоқ.

3. Маърифат одоби. Бу — нафси амморани мағлуб қилиб, илми илоҳийни ўзлаштириш.

4. Ҳақиқат одоби. Бу — Оллоҳнинг бошқасидан юз буриб, ваҳдат майдан қонмоқ.

23. ФАҚР — тариқатнинг тўртинчи мақоми. Фақир — шу моқомга мансуб киши. Иброҳим Бухорий, Калободий фақрга таъриф бериб, «фақр — молинг бўлмаслик, бўлса ҳам сенга мансуб бўлмаслик, ҳақиқат маърифатига ниёзманд кишидир», деган экан. Шунингдек, фақирнинг Оллоҳдан бошқага муҳтожлиги бўлмайти ва таваккул эътиқоди билан яшайди.

24. ҲАҚИҚАТ — тасаввуфда диннинг ички моҳияти, шариат эса ташқи юзидир. Ҳақиқатга етган солиқ Оллоҳдан ўзга борлиқ бўлмаслиги, азалий ва абадий борлиқнинг садоси Оллоҳ эканлиги, ундан бошқа ҳамма нарса фоний бўлишини теран билади. Ҳақиқат аҳли башарий сифатлардан илоҳий сифатларга юксалган кишилардир. Улар учун шариат — сўз, тариқат — йўл, маърифат — ишқ бўлса, ҳақиқат — ҳолдир.

25. ИШҚ — тасаввуфда ҳусни мутлаққа бўлган шиддатли севги. Ваҳдати вужуднинг бошланғичи ва охири бўлмаганидек, Ҳақ тажаллисининг ҳам ибтидо ва интиҳоси йўқдир. Унинг зоти ҳар жойдан зоҳир эрур. Ва мазҳарлари зоти билан ўхшаш. Ҳақнинг илк зуҳурига «ҳақиқати муҳаммадия» дейилган. Ишқ илоҳдан ато этилган раҳмоний бир улфат. Улфатдошлик туйғуси эса ҳар бир руҳ соҳибига хос.

Ишқ икки хилдир — ҳақиқий ва мажозий. Ҳақиқий ишқ — ҳусни мутлаққа, мажозий ишқ — одам ва олам гўзаллигига ошиқлик.

26. МОУМАН — бу оламга дохил ташвишлар, манлик даъво-ларига таслим бўлмоқ. Маълумки, сўфийлар Тангрини ҳақиқий ва мутлақ борлиқ деб билишган. Тангри эса тоқдир. Шунинг учун ҳам унга «ваҳдати вужуд» деб номи берилган. Яъни — у борлигининг бирлигидир. Зотан, борлиқ «касрат» (кўплик,

кўпчилик)дан эмас, «ваҳдат»дан иборат. Коинотдаги хилма-хиллик ва тавофутлар-чи? Улар зоҳирий ва ўткинчи фарқланишлардир. Бақолик йўқ уларда. Шу боис, борлиқ — оламни Тангри сифотларининг тажаллисидан иборат деб билиш лозим. Тангри— Вужуд, мавжудот — унинг орази, холос. Шу маънода «ман», «сан» ақидаси билан яшаш «ваҳдат»ни инкор этишдан бошқа нарса эмас. Тангридан узоқлашиш — бу, инсоннинг иккига ажралишидирки, ундан моуманлик ривож топади ва маънавий-руҳий бутунликка эришилмайди.

27. НАФС — ўзлик, руҳ, зот. Сўфийлар инсонни тўғри ва озгу йўллардан оздирувчи, барча тубанликларга «доа»лик қилувчи майлларни нафсга нисбатан берадилар. Уларча нафс — зolim, шум, гушна, чиркин, калтабин. Тасаввуф аҳли этти нафс борлигини эътироф этадилар:

1. Нафси аммора: инсонни ёмонлик, риёкорлик, бетамизликларга завқлантирувчи нафс.

2. Нафси лаввома: бад ишлардан пушаймон қилувчи, тергаш, парҳезкорликка қодир нафс.

3. Нафси мулҳама: илоҳий йўл-йўриқлар ва жозобага илҳомлантирадиган нафс.

4. нафси мутмаинна: имон хотиржамлигини таъминлайдиган, хатоликлардан асрай оладиган нафс.

5. Нафси розия: Оллоҳдан рози нафс.

6. Нафси марзия: Оллоҳ ризосини қозонган ва унга мақбул бўла оладиган нафс.

7. Нафси софийя: қусур ва иллатлардан батамом покланган соф нафс. Сўфийлар назарида нафс инсонни дунёга боғлайдиган бир «занжир». У одамни Ҳақиқатдан йироқлаштиради. Шу боис нафсга ҳоким бўлмоқ керак. Уни янчмоқ учун ранжу меҳнат камлик қилади, жиҳод лозим. Бу жангда эса Оллоҳнинг лутф ва ёрдамига таянмоқ шартдир.

28. ЗИКР — сўзлаш, тилга олиш, хотирлаш. Зикр тил, дил ва бадан ила бўлиши ижро қилинадиган очиқ, ошкора зикр. Зикри хуфийя — пинҳоний бўладиган зикр.

29. МУРИД — тариқат одобига кўра, маълум бир шайхга боғланиб, ақлу иродасини Худонинг мутлақ иродасига бўйсундирган ва сулук маргабасини эгаллаган киши. Муридлик, муҳибликдан сўнг эгалланадиган бир даражадир.

30. СЎФИЙ — кўпчилик тадқиқотчилар бу сўзни арабча «суф»дан келиб чиққан бўлиб, юнг мато — хирқа деган қарорга келишган. Бошқа бир нуқтаи назарларга кўра, сўфий юнон тилидаги «сафос» — донишманд сўзидан олингандир. Бу сўзни соф-поклик, яъни ахлоқий тозаланиш ва руҳий камолот мазмунида тушунтирган олимлар ҳам бор.

31. «АНАЛ — ҲАҚНИ МАЪНОСИ...» — Аҳмад Яссавий бир ўринда «Билмадилар муллолар Анал-Ҳақни маъносин, Қол аҳлига қол илмин Ҳақ кўрмади муносиб» дейди. Дарҳақиқат, бу «илм»нинг сири нимада? Бу тўғрида Жаллолиддин Румий бундай деган: «Агар девордан сўз эшитсанг, билгилки, девордан эмас, унинг ортида кимдир деворни эшик дегандир. Авлиёлар эса ўлимдан олдин ҳам эшик, ҳам девор ҳукмини тинглайдилар. Улардан ўликдан ном-нишон қолмайди. улар гўёки Ҳақ қўлидаги қалқондирлар. Қалқоннинг жунбуши қалқоннинг ўзидан эмас. Ва «Анал-Ҳақ»нинг маънисини мана будир: қалқон айтди. «Ман орада йўқдурман, ҳаракат Ҳақнинг қўлидандир». Бу қалқонни Ҳақ англаг...»

МУНДАРИЖА

Қул Сулаймон сўзлади	3
Шеърлар	9
Ҳикматлар	26
Меърожнома	47
Охир Замон мухаммаси	57
Биби Марям	63
Лугат ва изоҳлар	70

Литературно-художественное издание

Сулейман Бакиргани
КНИГА БАКИРГАНИ

стихи и поэма

Художник *Ю. Габдуллоев*

Ташкент, издательство «Ёзувчи»

на узбекском языке

Адабий-бадиий нашр

Сулаймон Боқирғоний
БОҚИРҒОН КИТОБИ

шеърлар ва дoston

Муҳаррир Абдували Қутбиддин.
Расмлар муҳаррири Ҳамидулла Худойберди.
Техник муҳаррир У. Ким.
Мусаҳҳиҳ Моҳира Аҳмадҷон қизи

ИБ № 13

Босмахонага 18.06.91 да берилди. Босишга 18.07.91 да рухсат этилди. Бичими 60×90/16. Рўзнома қоғози. Таймс гарнитураси. Офсет босма. Шартли босма табоғи 5,0. Шартли кр.-отт. 5,25. Нашр листи 3,03. Жами нусха 80.000. Буюртма 8017. Баҳоси 4 с. Шартнома 18—91.

«Ёзувчи» нашриёти, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон СЖ Матбуот Давлат Комитетининг ижара пудратидаги Тошкент полиграфия комбинати. Тошкент — 700129, Навоий кўчаси, 30.

Ўзг
Б 90

Боқирғоний, Сулаймон.

Боқиргон китоби: Шеърлар ва дoston. (Нашрга тайёрловчилар, сўзбоши ва изоҳ муаллифлари: И. Ҳаққул, С. Раъфиддин).—Т.: Ёзувчи, 1991.—80 б.

Маънавиятимиз тарихининг ҳали очылмаган пардалари кўп. Пардалар ортида бизнинг ўтмишимиз, улугларимиз, иймонимиз бор.

Диққат-эътиборимиздан четда қолиб кетган улуг сиймолардан бири машҳур тасаввуф шоири Сулаймон Боқирғонийдир. У киши ҳазрат Қулҳожа Аҳмад Яссавийнинг садоқатли шогирди, фано ва баҳо олами илму донишининг куйчисидир. Нoшир-лигимиз тарихида илк марта Сулаймон Боқирғоний шеърлари ва дostonидан иборат китобга тартиб берилади.

Ўйлаймизки, азиз ўқувчи тўхфамизни қадрлайди, мутафаккир шоир билан кеча диган лаҳзалардан баҳра ва савоб топади.

Бакиргани, Сулейман. Книга Бакиргани: Стихи и поэма.

Ўзг